

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra primární a preprimární pedagogiky

Diplomová práce

Mariana Švecová

Spolupráce muzea a školy při poznávání regionu Slovácka
(využití Archeoskanzenu Modrá v primární škole)

Olomouc 2020

vedoucí práce: Mgr. Alena Vavrdová, Ph.D.

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla jsem v ní veškerou literaturu a ostatní informační zdroje, které jsem použila.

V Olomouci dne 10. dubna 2020

.....

vlastnoruční podpis

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala vedoucí mé práce Mgr. Aleně Vavrdové, Ph.D. za její čas, cenné rady a vstřícný přístup při zpracování této práce. Děkuji také pracovníkům Archeoskanzenu Modrá, zejména pak Petru Novotnému, DiS. a Lubovi Slámovi za zpřístupnění expozic a doprovodných programů k nim, také za jejich čas a ochotu při rozhovoru. Děkuji i své rodině a přátelům za podporu v době celého studia.

Obsah

ÚVOD.....	6
I TEORETICKÁ ČÁST.....	8
1 MUZEA.....	9
1.1 Definice	9
1.2 Historie muzeí	9
1.3 Typy muzeí.....	11
1.4 Nové typy muzeí	13
2 MUZEJNÍ PEDAGOGIKA.....	16
2.1 Muzejní didaktika.....	16
2.2 Muzejní edukace	17
2.3 Muzejní pedagog.....	17
2.4 Muzealizace, muzeálie a muzealita.....	17
2.5 Metody muzejní edukace	18
2.6 Formy muzejní edukace	19
3 SPOLUPRÁCE ŠKOLY A MUZEA	22
3.1 Nabídka a požadavky muzea na školu	22
3.2 Nabídka, očekávání a požadavky školy	23
3.3 Překážky při spolupráci muzea a školy	23
4 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ A VYUČOVÁNÍ V MUZEU	25
4.1 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.....	25
4.2 Cíle základního vzdělávání	25
4.3 Klíčové kompetence při výuce v muzeu	26
4.4 Vzdělávací oblasti v muzejní výuce.....	27
4.4.1 Jazyk a jazyková komunikace.....	27
4.4.2 Matematika a její aplikace	30
4.4.3 Člověk a jeho svět.....	32
4.4.4 Umění a kultura	37
5 ARCHEOSKANZEN MODRÁ	40
II EMPIRICKÁ ČÁST.....	43
6 ÚVOD DO VÝZKUMU	44

6.1	Rešerše výzkumů	44
6.2	Výzkumné otázky.....	45
6.3	Stanovení předpokladů výzkumu.....	45
6.4	Metody výzkumu	46
6.4.1	Dotazník.....	46
6.4.2	Rozhovor.....	47
6.5	Výzkumný vzorek	47
6.5.1	Dotazníkové šetření	47
6.5.2	Rozhovor.....	47
7	INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU.....	48
7.1	Výsledky dotazníkového šetření	48
7.2	Rozhovor.....	59
8	SHRnutí VÝSLEDKŮ	63
8.1	Shrnutí výsledků dotazníkového šetření	63
8.2	Shrnutí rozhovoru.....	68
8.3	Vyhodnocení předpokladů	68
8.4	Celkové shrnutí výzkumu	70
	ZÁVĚR	72
	Zkratky.....	74
	Použité zdroje	75
	Seznam grafů	78
	Přílohy.....	79
	Anotace	90

ÚVOD

Návštěva muzeí a jiných institucí se stala v posledním desetiletí velmi oblíbenou především pro moderní principy a přístupy ve vzdělávání, kterými se zabývá muzejní edukace.

Na toto vzdělávání v muzeu se v naší práci, nazvané Spolupráce muzea a školy při poznávání regionu Slovácka (využití Archeoskanzenu Modrá v primární škole), zaměříme. Podle názvu je zřejmé, že se hodláme zaměřit na spolupráci základní školy s muzeem v oblasti vzdělávání a komunikace.

Diplomovou práci jsme rozdělili na teoretickou a praktickou část. Cílem teoretické části je popsat muzeum jako vzdělávací instituci. Dílčím cílem je seznámit čtenáře s termíny týkajícími se s problematiky muzejní pedagogiky, dále popsat možnosti spolupráce školy a muzea a v neposlední řadě shrnout očekávané výstupy a učivo, které můžeme muzejní edukací rozvíjet. V expozici Archeoskanzenu Modrá poznávají žáci svůj region pomocí doprovodných programů, na které navazuje další dílčí cíl, a to popsat nabízené akce či jiné prohlídky muzea.

V první kapitole budeme věnovat pozornost muzejním institucím. Nejprve muzeum definujeme, pak se zaměříme na historický vývoj muzea v kontextu vzdělávání a v neposlední řadě budeme hledat jejich přehledná dělení. Věnovat se budeme i novým, specifickým typům muzeí, která se rozvíjejí především v posledních letech.

Muzejní pedagogika je moderní věda, která vychází z muzeologie a pedagogiky. Tyto a další termíny, jako například muzejní didaktika, muzejní edukace nebo muzejní pedagog, budou definovány ve druhé kapitole. Zabývat se jimi budeme především pro lepší pochopení muzejního vzdělávání a jeho specifických činností.

Třetí kapitola bude věnována spolupráci muzea a školy, jejich vzájemnému porozumění a fungování. Každá instituce má různá očekávání od druhé, lišit se může nabídka, požadavky i očekávání, což může narušovat jejich pozitivní vztah. Na závěr této kapitoly se budeme zabývat i překážkami spolupráce těchto dvou institucí.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání stanovuje učivo a očekávané výstupy, kterých by měli žáci dosáhnout na konci vzdělávání. V této kapitole se pokusíme shrnout výstupy a učivo, které se může dále rozvíjet v muzeu při výběru vhodného edukačního programu. Tyto rozvíjené výstupy se týkají konkrétní muzejní instituce – Archeoskanzenu Modrá, která rozvíjí očekávané výstupy z prvouky, vlastivědy, českého jazyka, výtvarné výchovy a okrajově také matematiky.

Závěrečná kapitola v teoretické části bude věnována Archeoskanzenu Modrá, jeho historii, expozicím, ale také jeho nabídce. Expozice a doprovodné programy se věnují učivu o Velké Moravě, což je typické nejen pro region Slovácko.

Empirická část bude věnována výzkumu a interpretaci jeho výsledků. Cílem této části je zjištění úrovně spolupráce mezi Archeoskanzenu Modrá a základními školami v regionu Slovácko. Pokusíme se zjistit, jakým způsobem je učitelům zprostředkována nabídka skanzenu, zda učitelé se svými žáky Archeoskanzenu Modrá navštěvují. Dále jakým způsobem učitelé pracují s žáky při jeho návštěvě nebo jaká je úroveň muzejní edukace ve zmiňované instituci. Získané výsledky v závěru výzkumu vyhodnotíme a na jejich základě vydáme doporučení, která mohou posloužit pro další úspěšné spolupráce, nejenom pro konkrétní instituci.

Přínos této diplomové práce spatřujeme nejen ve spolupráci se zmiňovanou institucí, ale může posloužit i jako návod ke spolupráci muzea a školy v jiných regionech. Posloužit může i pedagogům při práci s žáky v muzeu a jeho využití se nabízí i při dalším edukačním vyučování v různých vyučovacích předmětech.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 MUZEA

V této kapitole se pokusíme vysvětlit základní podstatu muzea. Shrneme jeho historii ve vzdělávacím kontextu a rozdělíme muzea podle typů.

1.1 Definice

Muzeum je specifická instituce, která se věnuje sběru, uschovávání a prezentaci materiálních předmětů, vytvořených člověkem nebo přírodou. Je nutno si uvědomit, že dějiny celého muzejního fenoménu sahají hluboko do minulosti a k dispozici proto máme celou řadu definic. Pojem muzeum nejlépe vystihuje definice Mezinárodní rady muzeí ICOM (International Council of Museums). Tato organizace definuje termín muzeum jako: „... *stálou nevýdělečnou instituci ve službách společnosti a jejího rozvoje. Muzejní instituce je otevřená veřejnosti, získává, uchovává, zprostředkuje a vystavuje hmotné doklady o člověku a jeho prostředí za účelem studia, vzdělání, výchovy a potěšení.*“ (ICOM 2015).

I když je definice ICOM poměrně široká, nepopisuje jen instituce označované jako muzea, ale i přírodní, archeologické a etnografické památky, galerie umění, přírodní rezervace, zoologické a botanické zahrady, planetária, aj.

Nejpodstatnějším rysem muzea je, že spravuje sbírku muzejní povahy. Jde tedy o správu v oblasti zpracovávání, zveřejňování, péče a trvalé uschovávání sbírkových předmětů. Pojem sbírka a práce v ní je legislativně vymezen v zákonech České republiky (Šobáňová 2012a).

ICOM (2015) stanovuje i některé základní funkce muzeí, kterými jsou zachování, tedy soubor činností zahrnující aktivizace, správu sbírky, preventivní konzervaci, restaurování, evidování sbírek a další. Dále výzkum, zahrnující studium sbírek. V neposlední řadě zajišťuje komunikaci a vzdělávání veřejnosti, a to prostřednictvím vzdělávacích programů a akcí, které muzeum pořádá.

1.2 Historie muzeí

Pojem muzeum pochází z řeckého slova „museion“. To bylo chrámem Múz, bohyní umění a věd. Museion představoval instituci, která byla určena ke shromažďování učenců, aby společně diskutovali a zabývali se svými studii (Jůva, 2004).

Antický filozof Platon založil ve 4. století př. n. l. svou Akademií, která se věnovala právě kultu Múz. Dalším zakladatelem takové instituce byl Aristoteles, který tak učinil po svém návratu z Makedonie v Aténách. Nejslavnějším antickým domem Múz však bylo alexandrijské museion. Nejednalo se pouze o instituci, která sloužila k setkávání učenců, ale součástí byla i knihovna, která obsahovala texty z celého světa, zahrady s exotickou flórou, sbírky různých klenotů a naturálií, prostor pro divoká zvířata, hvězdárnu s přístroji pro astronomické výzkumy, prostory pro lékařské výzkumy. Dále místa, která sloužila k setkávání s učiteli ze vzdálených zemí, se kterými si vyměňovali své vědomosti a poznatky (Jůva, 2014).

S pádem antického světa zaniká také pojetí museia jako komplexní vědecké a vzdělávací instituce. O návratu takových zařízení, které se věnují sbírání různých předmětů, můžeme hovořit až od 15. století. Jedná se především o kabinety naturálií, kuriozit, komory umění či divů. Nejslavnějším příkladem je slavný palác Medicejů ve Florencii. Vstup do této budovy byl pouze pro vyvolené, to proto, aby si udrželi nadřazenost svého postavení. (Jůva, 2014).

Ve 2. polovině 17. století dochází k významné události, čímž bylo otevření komunálního a univerzitního muzea v Basileji pro veřejnost. K zásadní změně ovšem dochází v době osvícenství. Rozvíjí se nové sbírky a s tím souvisí i jejich nové označení – muzeum, které se etymologickým původem vrací k řeckému slovu „museion“ (Jůva, 2004).

V tomto období se muzea stávají přístupné pro širší vrstvy obyvatelstva. Ze soukromých sbírek se stávají veřejná muzea, která se začínají podobat těm dnešním včetně jejich funkcí. Samotné sbírky jsou kategoricky a systematicky rozřizeny (Šobáňová, 2012a).

Na počátku 19. století vznikají řady národních muzeí a galerií a měšťanských muzeí.

Na přelomu 19. a 20. století se vzdělávací úloha muzea dostávala více do popředí. Za jedno z prvních muzeí světa s prioritně edukačními cíli můžeme považovat mnichovské Německé muzeum, které bylo založeno v roce 1903. Tato kulturní instituce se stala prototypem muzejní edukace, která je stále úspěšná a hojně navštěvovaná. Stala se tak příkladem ostatním muzeím, jak názorně a poutavě veřejnosti přiblížit historii i současnost přírodních věd a techniky (Jůva, 2004).

Vývoj a tvorbu expozic pozastavila 2. světová válka, kdy se evropská muzea ocitla zdevastována a kdy mnoho uměleckých sbírek bylo ztraceno (Šobáňová, 2012a).

Ve 2. polovině 20. století se setkáváme se snahami o prohloubení významu muzea jako veřejné všeobecně vzdělávací instituce. Především vypracováním didaktických programů a zařazení pedagogických pracovníků, jejichž úkolem je vytvořit kontakt s publikem. Později vznikají i muzejně pedagogická oddělení, která slouží pro styk s veřejností (Šobáňová, 2012a).

Od roku 1980 dochází k nárůstu návštěvníků muzeí. To přináší jejich mimořádný rozvoj spojený s výstavbou nových muzejních budov. Jak uvedl Štěpánek „... skončila totiž doba muzejní izolace a muzeum přestalo být synonymem něčeho mrtvého a odtazivého dokonce z hlediska nejširší veřejnosti“ (Štěpánek, 2002, s. 8). Zásadním okamžikem bylo otevření prvního dětského muzea v České republice, Dětské muzeum Moravského zemského muzea v Brně.

Přelom 20. a 21. století představuje velký rozvoj nových informačních technologií, díky kterým se muzea mohou veřejně prezentovat na svých webových stránkách (Jůva, 2002).

Dnes se v muzeích účinně a téměř zcela běžně využívají moderní technologie, které mají za úkol zaujmout diváka, a co nejvíce mu přiblížit exponáty.

1.3 Typy muzeí

Během vývoje se objevovalo mnoho názorů, jak muzea kvalifikovat a hledat jejich přehledné členění. Kvalifikace muzeí je stále velmi náročný úkol, poněvadž muzea vznikla a stále vznikají s různorodými funkcemi a záměry.

Klasifikace muzeí se zavádí od 19. století z důvodu větší přehlednosti pro veřejnost. Vzniklo tak základní rozdělení podle terminologie a disciplín, které sbírky utvářely. V polovině 20. století se začalo uvažovat o přísnějším a specificky typologickém uspořádání. Toto kvalifikační úsilí bylo vyžadováno kvůli růstu počtu muzeí a jejich různým specializacím. Došlo tak k podrobnější klasifikaci podle obsahu do pěti velkých bloků (podle ICOM News, Paris, sv. 16, 1963, č. 1 – 2 in Štěpánek, 2002) na muzea historická, umělecká, etnologická, přírodních věd a muzea vědy a techniky. Ještě téhož roku byly doplněny o další obory, které byly poněkud komplexnější. Později byla tato klasifikace opět zredukována na těchto osm typů (Štěpánek, 2002):

1. Muzea vědy a techniky
2. Muzea přírodních dějin
3. Muzea archeologická a historická

4. Muzea etnografická
5. Muzea užitého umění
6. Muzea moderního umění
7. Muzea regionální
8. Muzea specializovaná:
 - a) Muzea hudebních nástrojů
 - b) Muzea zbraní
 - c) Muzea vojenské historie

Současná klasifikace muzeí se příliš neliší od tohoto výše uvedeného. Avšak současné členění podle ICOM (Štěpánek, 2002) je následující:

1. Muzea umělecká

Zaměřují se na výtvarné umění, užité umění a archeologii. Dělí se na muzea sochařství, malby, grafiky a grafických umění (designu, grafik a litografií), archeologie a starožitností, náboženského umění, hudebních a dramatických umění, divadla a tance.

2. Muzea přírodních věd

Zaměřují se hlavně na botanické, zoologické, geologické, paleontologické a antropologické sbírky. Člení se na muzea botanická a botanické zahrady, zoologická, zoologické zahrady dále na muzea geologie a mineralogie a muzea fyzické antropologie.

3. Muzea etnografická a folklorní

4. Muzea historická

V této kategorii nalezneme muzea bibliografická, která se vztahují ke skupinám jednotlivců, sdružených podle profesionálních či jiných kategorií. Památníky, ve smyslu muzeí předmětů a vzpomínek na určitou dobu. Památníky, tedy vzpomínková muzea připomínající nějakou událost. Bibliografická, které se týkají určité osobnosti. Dále muzea dějin určitého místa, historická a archeologická, války, armády a námořní muzea.

5. Muzea vědy a techniky

Ta se dále člení na muzea vědy a techniky všeobecně, tedy například na muzea fyziky, průmyslových technik a automobilového průmyslu, oceánografie, medicíny a manufaktur a jejich produktů.

6. Muzea společenských věd a sociálních služeb

Orientují se na muzea pedagogická, výchovná a výuková, dále muzea policie či spravedlnosti.

7. Muzea obchodu a spoju

Sdružuje muzea měny, mincoven a bankovních systémů, dále muzea dopravy nebo poštovní.

8. Muzea zemědělská a produktů země

1.4 Nové typy muzeí

Vedle tradičních typů muzeí začalo během 20. století vznikat mnoho nových netradičních typů muzeí. Vznikly zvláště za účelem prezentace vybraných jevů veřejnosti. Tyto netradiční instituce opouští od vědeckého pojetí. Jejich hlavní snahou je vzdělávání, výchova a vytváření prožitků. Šobáňová ve své publikaci (2014a) uvádí tyto nové typy muzeí:

Ekomuzeum

Zcela nové zařízení tohoto typu muzea vzniklo ve Francii na konci 1. poloviny 20. století jako reakce na aktuální problémy vyspělé průmyslové civilizace, tedy jako odpověď na poškozování životního prostředí. Ekomuzea se věnují především ekologickým tématům. Všímají si zvláště vlivu vyspělé civilizace na životní prostředí, důsledků průmyslového rozvoje, ale také svazku člověka a přírody.

Archeopark

Název archeopark vznikl složením dvou slov – archeologický a park. Jedná se o obdobu skanzenu, tedy muzea v přírodě, které se orientuje na archeologická naleziště a památky. Archeoparky se snaží návštěvníkům názorně zobrazit a seznámit je s životem

našich předků v rozličných obdobích minulosti. Tyto instituce bývají často kritizovány, protože se pouštějí do teoretických odhadů minulosti, někdy až k fikci. To ovšem neovlivňuje jejich hodnotu. Naopak tím zprostředkovávají myšlenku archeoparků vycházející ze snahy nabídnout návštěvníkům co nejautentičtější prožitek.

Dětské muzeum

Průkopníkem mezi dětskými muzei bylo Brooklyn Children's Museum, které vzniklo v USA v roce 1899. Tato instituce byla vůbec první na světě určena výhradně dětem. Tento typ muzea se stal velmi oblíbeným a navštěvovaným. Orientovalo se hlavně na děti předškolního a mladšího školního věku, které patřily mezi nejvíce opomíjené návštěvnické skupiny té doby. Muzea se rychle rozšířila do ostatních zemí. Zaměřují se především na rozvoj dětské komunikace, jejich schopnosti fungovat ve společnosti druhých dětí a dospělých, směřují k hravému a činnostnímu zkoumání kultury, umění, vědy a životního prostředí.

Dětské muzeum, kulturní instituce se širokým edukačním, sociálním a relaxačním potenciálem, respektuje potřeby dítěte. Proto jsou v nich důležité zásady názornosti, didaktické hry, či uplatňování manipulace s předměty. Díky tomu zde dítě může přirozeně objevovat svět kolem sebe.

Science center

Cílem science center je popularizace vědy a techniky a často bývá napojeno na univerzitní a vědecké instituty. První vzniklo na už na počátku 20. století. Skutečný rozmach tohoto typu muzea započal až v 60. letech 20. století. Tato vědecká centra se snaží o účinnější oslovení návštěvníků a uplatnění efektivnějších způsobů prezentace, zejména využití interaktivity a „hands-on“ exponátů. Science centra se orientují především na vysvětlování přírodních a matematických zákonitostí a principů nebo různých fyzikálních či chemických jevů.

Dá se říci, že jde o instituci, která stojí na pomezí vzdělávacího zařízení a muzejní instituce.

Mobilní muzeum

Mobilní muzeum neboli Muzeum na cestách, se začalo objevovat na přelomu 40. – 50. let 20. století. Jedná se o muzea, jejichž exponáty jsou vměstnány do autobusů, kamionů, přívěsů či vlaků, která navštěvují různá místa. Výhodou je snadnější a rychlý

způsob získávání nových návštěvníků. To ale většinou na úkor kvality exponátů (malý prostor, jednodušší prezentace).

Muzeum jako komerční podnik

Muzejní kultura se vždy proměňovala v kontextu celého společenského a kulturního vývoje. Jedním z charakteristických rysů současnosti je všeobecná komercializace a uplatňování tržních principů. Tato tržní pravidla se uplatňují ve vzdělávání, v kultuře, umění i v muzeích.

Muzea, která fungují z turistického ruchu, jsou zejména záležitostí zahraničních zemí. Kesner (in Šobáňová, 2014a) to označuje za „muzejní turistiku“.

Muzeum jako reprezentace zájmů individua a skupiny

Fenomén sbírání nejrůznějších předmětů je dnes natolik populární, že možnost otevření si muzea má prakticky každý. Šobáňová (2014a) uvádí, že během posledních let vzniklo velké množství muzeí zřizovaných soukromými osobami, veřejnými subjekty, organizacemi komerčními, ale i neziskovými. Mohou se týkat téměř čehokoli, například hraček, známek, umění, oděvů atd. Velmi důležitá je však úroveň prezentace a odborného zpracování obsahu.

Virtuální muzeum

Jedním z výdobytků moderní civilizace je virtuální prostor, který je velmi aktuální i v muzejní sféře. McKenzie (in Šobáňová 2014a) definuje virtuální muzeum jako sbírku všeho, co lze digitalizovat. Tyto sbírky mohou zahrnovat fotografie, nahrávky, videozáznamy a další. Zatímco klasické muzeum bylo, a stále je, omezeno svým prostorem, s nástupem nových technologií se vše mění a virtuální muzea mohou zprostředkovávat novým návštěvníkům kulturní bohatství z celého světa.

2 MUZEJNÍ PEDAGOGIKA

V této kapitole se budeme věnovat muzeu a jeho vzdělávací funkci. Rádi bychom vysvětlili pojmy jako muzejní didaktika, muzejní edukace, muzejní pedagog, muzealizace, muzeálie a muzealita, a také bychom se chtěli zabývat formami a metodami muzejní edukace.

Jůva o muzejní pedagogice mluví jako o moderní interdisciplinární vědě, zdůrazňuje její souvislost s pedagogikou a muzeologií a poukazuje na zohlednění psychologických, sociologických a komunikačních aspektů (2004). Předmětem muzejní pedagogiky jsou výchovně-vzdělávací aktivity muzea nebo s muzeem související (Šobáňová, 2012b). Z toho vyplývá, že se zabývá muzejní edukací, a také vším, „*co determinuje edukační prostředí muzea, procesy, které zde (nebo v návaznosti na jeho sbírky) realizují, subjekty zúčastněnými v těchto procesech (jsou to zejména muzejní pedagog a návštěvník muzea) a ovšem také výsledky a efekty těchto procesů.*“ (Šobáňová, 2011, s. 20).

Muzejní pedagogika je tedy vědní obor, jehož zájmem je muzejní edukace.

2.1 Muzejní didaktika

Velmi důležitou otázkou v praxi muzejní edukace je, jak co nejlépe zprostředkovat obsahy muzejních expozic a výstav. Rozvíjí se tak muzejní didaktika, která se touto problematikou zabývá. Muzejní didaktika podporuje edukační proces v muzejní instituci.

Jůva vymezuje muzejní didaktiku na základě srovnání se současným pojetím didaktiky obecné tak, že neřeší pouze problémy vzdělávání při návštěvě v muzeu, ale svou orientací přibližuje ke klasickému širšímu pojetí didaktiky jako teorii vzdělávání (2004). „*Muzejní didaktika věnuje pozornost vzdělávacímu procesu v muzeu, zvláště otázkám specifických forem a metod práce s veřejností a aspektům podporujícím a stimuluujícím učení muzejního publika.*“ (Jůva, 2004, s. 122).

Šobáňová shrnuje význam obecné didaktiky takto: „*didakticky transformovaný obsah je klíčovou komponentou jakékoliv, nejen muzejní edukace.*“ (2012b, s. 69).

2.2 Muzejní edukace

Muzejní edukace je hlavním předmětem muzejní pedagogiky. Šobáňová ve své publikaci (2012a) vysvětluje muzejní edukaci jako procesy a činnosti muzea, které muzeum připravuje ve větším rozsahu než obvyklou prezentaci sbírkových předmětů, a které učební procesy usnadňují přímým způsobem.

Jedná se tedy o záměrné edukační procesy probíhající v návaznosti na muzejní sbírky, pro které muzeum či jiný činitel připravil optimální podmínky. Plánuje tedy obsahy a činnosti a stanovuje výukové cíle. Od klasické prezentace se liší svým záměrem, přípravou a účelem.

Muzejní edukace je facilitována neboli moderována. Rozlišujeme dva druhy facilitace – přímou a nepřímou. Nepřímá facilitace expozic probíhá prostřednictvím různých didaktických elementů. Těmi rozumíme modely, tištěné materiály či moderní informační technologii aj. Přímá facilitace vyžaduje fyzickou přítomnost kompetentní osoby, například muzejního pedagoga, průvodce či kurátora (Šobáňová, 2012a).

2.3 Muzejní pedagog

Muzejní pedagog je pracovník muzea, který má na starost edukační koncepci muzea. Zabývá se především přípravou, prezentací expozic a samotnou realizací. V jeho kompetenci je i vytváření doprovodných programů k nim. Muzejní pedagog je odborník, který je schopen komunikovat a pracovat s různými typy lidí (Dolák et. al., 2014).

Podle Šobáňové (2012a) se jedná o specialistu, který umí komunikovat s rozličnými typy návštěvníků a je schopen muzejní hodnoty interpretovat a didakticky transformovat do srozumitelného vzdělávacího obsahu. Úkolem takového facilitátora je iniciovat, provázet myšlenkové procesy návštěvníků tak, aby porozuměli muzeáliím a jejich skutečností a v neposlední řadě je správně motivovat.

2.4 Muzealizace, muzeálie a muzealita

Úkolem muzejního pedagoga je návštěvníky seznámit s pojmy muzealizace, muzeálie a muzealita.

Muzealizace

Je proces shromažďování, ochrany a zpřístupňování určitých prvků, které dokumentují a autenticky dokládají podobu a stav lidské kultury v určitém časovém období (Stránský in Šobánková, 2012b). Podílí se na zachování kultury, umožňuje její předávání dalším generacím a významně přispívá k jejímu dalšímu vývoji (Šobánková, 2012b).

Muzeálie

Muzeálie představují jednotlivé muzealizované prvky, které jsou sbírkovými předměty jednotlivých muzeí (Šobánková, 2012b).

Muzealita

J. Beneš (1978, s. 81 in Šobánková, 2012b) muzealitu chápe jako „*specifickou dokladovou hodnotu výtvorů přírody a člověka*“.

Můžeme to chápat jako soubor hodnot, pro který byl daný předmět získán do muzea.

2.5 Metody muzejní edukace

Vyučovací metody Průcha definuje jako postupy či způsoby vyučování, které vedou žáky k dosažení předem stanovených vzdělávacích cílů (Průcha, Walterová, Mareš, 2003).

Existuje mnoho metod, my jsme však vybrali ty nejvyužívanější, jimiž jsou metody slovní, názorně demonstrační, metody praktické a aktivizující.

Metody slovní dělíme na monologické, které zahrnují vyprávění, odborný výklad a vysvětlování. Dále je to, v muzeích velmi využívaná, metoda dialogická, kam náleží metoda rozhovoru, dialogu, diskuze, ale i brainstormingu. Dalšími slovními metodami jsou metody písemných prací a práce s textovým materiálem (Šobánková, 2012b).

Názorně demonstrační metody zahrnují pozorování a předvádění. Tyto dvě metody se využívají i v metodě praktické, jako praktická manipulace s exponáty či jinými předměty. Mezi praktické metody můžeme dále zařadit pracovní a technické, výtvarné či dramatické, hudební aktivity a experimenty (Šobánková, 2012b).

Do aktivizujících metod se řadí metody diskuzní, situační, inscenační a velmi oblíbená didaktická hra.

Šobáňová (2012b) klade důraz na využívání badatelských a heuristických metod, které vycházejí z konstruktivistického pojetí vyučování, v němž jsou osvojené znalosti, získané vlastní aktivitou, trvalejší, než ty předané transmisivním pojetím. Oblíbené jsou i projektové metody, které umožňují věnovat se tématu dopodrobna. Pedagogičtí pracovníci mohou na projekt navázat i mimo muzeum, po návratu do školy.

Nejen v muzeu se využívají metody kritického myšlení. Takovým příkladem je metoda myšlenkové mapy, pětilístku, metody volného psaní či metoda I. N. S. E. R. T. (Grecmanová, Urbanovská, 2007).

2.6 Formy muzejní edukace

Muzejní edukace využívá různých vzdělávacích forem. Muzejní pedagogika rozlišuje a popisuje některé základní formy (Horáček, 1998), které byly upraveny takto (Šobáňová, 2012b):

Prohlídka expozice s průvodcem

Jedná se o klasickou hromadnou prohlídku s výkladem průvodce, který však není odborníkem, neboť pouze reprodukuje naučený výklad, a tak se nemůže zaměřit na specifika návštěvníků, kteří jsou většinou pasivní a věnují se prohlížení exponátů. Pokud to prohlídka umožní, v závěru se mohou zapojit do menší diskuze. Průvodce pouze reprodukuje naučený výklad. Tento typ prohlídky je typický u kulturních památek, čímž jsou prohlídky hradů, zámků, či přírodních úkazů, které běžně navštěvují turisté. V muzeu tato forma není příliš častá.

Komentovaná prohlídka

Tento typ prohlídky je nejčastěji využíván v muzeu. Jedná se o hromadnou edukaci, která je vedena muzejním pedagogem či jinými odborníky (autory výstav, sběrateli, umělci či kurátory), tlumočením poznatků a dalších zajímavých informací o exponátech. Průvodce se může více přizpůsobit specifickým návštěvníků a jejich dotazy jsou v tomto typu formy vítány.

Komentovaná prohlídka doplněna aktivitou

V této formě muzejní edukace se jedná o přechod mezi prohlídkou a animací. U návštěvníků je poměrně oblíbená, jelikož umožňuje zhlédnout celou expozici a poté ji pomocí aktivity či etudy aktivizovat.

Prohlídka expozice s učební pomůckou

V tomto případě jde o nepřímou facilitaci, tudíž při ní není nutný žádný průvodce v podobě osoby. Zastupují je zde učební pomůcky, do kterých můžeme zařadit multimediální, tištěné nebo audio průvodce. Výhodou takové prohlídky je, že se může uskutečnit kdykoli během otvírací doby muzea. Je však náročná na přípravu. Důležité je, aby muzeum bralo ohled na věkové i intelektové rozdíly a mělo připraveny rozdílné materiály pro dospělého a dětského návštěvníka. Edukační účinek je u běžného návštěvníka větší, než u standartní komentované prohlídky.

Přednáška

Jedná se o hromadnou edukaci s typickým frontálním postavením přednášejícího pomocí monologu. Návštěvníci jsou zde pouze pasivními příjemci sdělení. Tato forma není určena pro mladší posluchače, ale spíše pro návštěvníky s hlubším zájmem o tematiku dané expozice.

Beseda

V 60. letech se u nás staly besedy součástí osnov výtvarné výchovy na základních školách. Nyní je za besedu považován výklad umělce, kurátora, umělce apod. doplněn diskuzí či rozhovorem. Při besedě jsou často využívány dialogické metody. U této formy je velmi důležitá organizace prostoru, neboť je žádoucí, aby na sebe host s návštěvníky dobře viděli. Aby byla beseda poutavá a živá, záleží na aktivitě posluchače a jeho schopnosti formulovat a klást otázky.

Kurzy, workshopy

Kurzy a workshopy jsou charakterizovány podle Horáčka (1998) třemi způsoby: delším časovým prostorem, dále možností integrovat edukaci do provázanějších celků a možností kontinuální práce.

Typická je individualizace výuky, která umožňuje reagovat na specifika návštěvníků. To umožňuje rozvíjení individuality, samostatnosti a tvořivosti účastníků. U těchto forem bývá prostor pro komunikaci a spolupráci mezi účastníky navzájem.

Animace

Animace je oblíbená muzejní edukace, kdy je výklad spojen s aktivizujícími činnostmi, kterými mohou být různé aktivity či etudy. Tyto aktivity svou podstatou rozvíjejí dané téma z expozice. Animace je spojena s osvojením si nových poznatků pomocí zážitků. Horáček (1998) uvádí tuto strukturu animace:

- Krátká **praktická etuda**, která napomáhá účastníkům zbavit se nervozity z neznámého prostředí a aktivizuje jejich smyslové vnímání.
- Poté následuje **krátký teoretický výklad** spojen s rozhovorem s návštěvníky. Animátor podá základní informace o výstavě, o autorovi apod.
- Následuje samotná **prohlídka exponátů**. Může být různou formou, hromadnou, individuální nebo komentovanou. Jejím hlavním cílem je důkladná prohlídka samotných exponátů účastníky.
- K upevnění a obohacení poznatků slouží **praktické činnosti**. Ty mohou probíhat kolektivně, skupinově či individuálně.
- Velmi důležitou fází je **diskuzní zhodnocení**. Má za úkol nejen zhodnotit činnosti účastníků, ale především vytvořit vztah činnosti k výstavě a záměrům animace.
- Závěr animace může tvořit **závěrečný výklad** nebo **diskuze návštěvníků**, která bývá uzavřena krátkým shrnutím animátora.

Animace je specifická forma muzejní edukace určena především žákům základní školy, která klade důraz na individualizaci, aktivní učení a praktické činnosti.

Zvláštní edukační programy

Mezi zvláštní edukační programy můžeme zahrnout mimořádné akce muzea. Šobáňová (2012b) uvádí den otevřených dveří, muzejní noc, doprovodné akce k významným událostem (získání vzácného předmětu, jeho restaurování nebo ukončení archeologického výzkumu aj.) nebo doprovodné akce k významné události. Tyto akce vytváří u návštěvníků, především u těch dětských, vztah k danému muzeu jako instituci spojené se soutěží, hrou a zábavou, která vzbuzuje chuť vracet se.

3 SPOLUPRÁCE ŠKOLY A MUZEA

Přestože je spolupráce muzea a školy chápána jako samozřejmost, není úplně bez problémů a stále je co zlepšovat. Muzeum zajisté má školám co nabídnout, ale mohou se zde objevit i určité nároky. To platí i v opačném případě.

Proto se v této kapitole zaměříme na překážky, které se při spolupráci muzea a školy objevují.

3.1 Nabídka a požadavky muzea na školu

Muzea nabízí řadu expozic, výstav a edukačních doprovodných programů vedených lektorem nebo muzejním pedagogem. Návštěva těchto institucí neznamená jen zpestření školní výuky, ale především poskytuje zajímavé a pro žáky přitažlivé možnosti při plnění školních edukačních cílů zábavnými formami (Šobánková, 2012a).

Z výzkumu Šobánkové (2012a) vyplývá, že se většina učitelů domnívá a jsou přesvědčeni o tom, že muzea mohou pomáhat škole s plněním jejich vzdělávacích cílů.

Muzeum své expozice a výstavy prezentuje za poplatek. Proto je zapotřebí, aby učitel vybral od svých žáků, potažmo od rodičů, danou částku na vstupné. Tržby ze vstupného následně poskytují jakousi náhradu za chod muzea.

Od školy se očekává, že své žáky na návštěvu muzea připraví. Je nezbytné žáky seznámit s chováním na veřejnosti, aby tak nerušili ostatní návštěvníky. Zároveň si neukáznění žáci nemohou odnést tolik vědomostí, dovedností či zážitků jako ti, kteří pracovali podle daných pravidel (Brabcová, 2003).

V současné době se muzea velmi často prezentují různými způsoby. Mezi ně patří inzerce v novinách či letácích, dále se můžeme setkat s nabídkami na reklamních plochách a jiných billboardech. Téměř každé muzeum spravuje své webové stránky, kde můžeme najít veškeré informace týkající se výstav a expozic a dalších nabídek. Muzea často využívají pro oslovení zákazníků také e-mailovou poštu.

Učitelé by v tomto směru měli být aktivní a sami se snažit o vyhledávání expozic, výstav a jiných doprovodných programů, které považují za vhodné a zároveň rozšíří školní výuku a vědomosti žáků.

3.2 Nabídka, očekávání a požadavky školy

Školní návštěvy patří mezi jednu z nejpočetnějších kategorií návštěv. Proto by muzejní instituce měly nabízet takové aktivity, které školy svým žákům běžně nemůžou nabídnout. Jedná se zejména o práci v expozicích, o setkání s autentickými muzeálieři či setkání s umělcem nebo odborníkem. Právě návštěva nezvyklého prostředí přináší oživení všední výuky a obohacuje nejen žáky, ale i učitele (Šobánková, 2012a).

Základním požadavkem učitelů na muzea jsou kvalitní expozice a výstavy, které by měly být doprovázeny a vybaveny moderními technologiemi, informačními panely a interaktivními prvky. Měly by být zpracované tak, aby byly přitažlivé pro žáky různých věkových kategorií.

Učitelé přivítají „přátelské muzeum“, což znamená, že při jejich návštěvě si přejí být vítáni a vlídně přijati od personálu muzea, především pak od muzejních pedagogů.

Důležitou součástí požadavků školy je propagace a dobrá informovanost o edukačních programech a expozicích muzea, aby si učitelé mohli vybrat program, který bude navazovat na probírané učivo. Je nezbytné, aby o nich školy a učitelé věděli. Pokud se informace o nabídce k učitelům nedostanou, galerijní instituce nemohou očekávat větší ohlasy (Šobánková, 2007).

Dalším nezbytným požadavkem na muzea je propojenost obsahu a školního učiva. Zde je zapotřebí dobrá znalost a orientace muzejních pedagogů nebo lektorů v kurikulárních dokumentech (Šobánková, 2012a).

Škola přináší zpětnou vazbu muzeu, která je velmi důležitá a přínosná pro další vývoj edukačních a jiných doprovodných programů pro žáky. Komunikace mezi pedagogy a muzeem by proto měla být otevřená (Šobánková, 2007).

3.3 Překážky při spolupráci muzea a školy

Mezi muzei a školami můžeme najít mnoho dobrých vztahů, ale spolupráce mezi těmito institucemi je velice složitá. Existují různé problémy, jimiž se obě organizace potýkají. Tyto problémy mezi muzeem a školou formuluje Brabcová (2003), která za největší překážky považuje to, že muzea podceňují či dokonce rezignují na své vzdělávací aktivity. Často svůj edukační potenciál skrývají. Proto se tyto instituce nepovažují za vzdělávací.

Dalším problémem muzeí je, že muzejní expozice, které instituce nabízí, nejsou spojeny se vzdělávacími aktivitami. Na to navazuje další překážka, tyto muzejní aktivity nejsou přizpůsobeny cílovým skupinám návštěvníků. Což často pro školy a tím i pro jejich žáky nebývá nijak přitažlivé. Navíc se školy a muzea považují za dvě rozdílné instituce (Brabcová, 2003).

Tím největším problémem pro spolupráci muzea a školy může být chybějící edukační pracovník či jiný muzejní pedagog. Existují muzea, která kromě vytvoření expozic, výstavy či katalogu nevyvíjí žádnou další aktivitu. Tedy dále se nezabývají vytvářením vzdělávacích aktivit pro žáky škol (Brabcová, 2003).

Ze strany školy je pak žádoucí vyvarovat se radám a určování muzeu podobu vzdělávacích programů. Neboť volba tématu je vždy v rukou muzejního pedagoga a učitelé ji musí akceptovat. Muzeum ale rádo přivítá zpětnou vazbu od učitelů, kteří mohou hodnotit edukační programy a jejich návaznost na Rámcový vzdělávací program (Šobáňová, 2012a).

Edukační činnosti muzeí procházejí dynamickými změnami k lepšímu. To vyplývá z výzkumu z roku 2004, který provedla Komise pro práci s veřejností a muzejní pedagogiku (Fialová, Stehlík, 2005), dále pak z výzkumu Vavrdové z let 2008 – 2010 (Vavrdová in Muzeum 50/2/2012 s. 10 – 16). Uvidíme, na jaké úrovni spolupráce bude v našem výzkumu.

4 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ A VYUČOVÁNÍ V MUZEU

V následující kapitole se budeme věnovat popisu Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV). Jeho souvislostem s výukou žáků v různých vzdělávacích oblastech a jejich oborech, a to hlavně v předmětech 1. stupně základní školy, které návštěva Archeoskanzenu Modrá rozvíjí. Konkrétně v předmětech český jazyk, matematika, prvouka, vlastivěda, přírodověda, a výtvarná výchova.

4.1 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

System kurikulárních dokumentů je zaveden od roku 2004. Ten je ukotvený v zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školském zákoně), ve znění pozdějších předpisů navazující na Národní program rozvoje vzdělávání ČR. Kurikulární dokumenty jsou realizovány na dvou úrovních. Na státní úrovni je konkretizován Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání, ze kterého vychází školní úroveň pod názvem Školní vzdělávací program (dále jen ŠVP). Ten si každá základní škola tvoří sama a podle něj se vzdělávání uskutečňuje (RVP ZV, 2017).

RVP ZV je závazný pro všechny základní školy. Navazuje na Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Od zavedení, roku 2004, prošel několika změnami. Jeho aktuální verze je účinná od 1. 9. 2017. RVP ZV stanovuje dlouhodobé cíle a klíčové kompetence, dále jednotlivé vzdělávací oblasti, jejich obory, cíle a obsahy. Také definuje očekávané výstupy a určuje potřebné učivo k jejich dosažení.

4.2 Cíle základního vzdělávání

RVP ZV definuje cíle, kterých mají žáci dosáhnout. Tyto cíle mají žáky prakticky připravit na běžný život ve společnosti a pomoci zvládnout různé situace z reálného života. RVP ZV (2017) definuje v základním vzdělávání tyto cíle:

- *umožnit žákům osvojit si strategie učení a motivovat je pro celoživotní učení;*
- *podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů;*
- *vést žáky k všestranné, účinné a otevřené komunikaci;*

- *rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých;*
- *připravovat žáky k tomu, aby se projevovali jako svébytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a naplňovali své povinnosti;*
- *vytvářet u žáků potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a v prožívání životních situací; rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, prostředí i k přírodě;*
- *učit žáky aktivně rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně odpovědný;*
- *vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit je žít společně s ostatními lidmi;*
- *pomáhat žákům poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci (RVP ZV, 2017, s. 8 – 9).*

Cíle základního vzdělávání, které definuje RVP ZV, lze naplňovat i při muzejní edukaci, protože vyučování v muzeu může být pro žáky více motivující než výuka v prostorách školy.

4.3 Klíčové kompetence při výuce v muzeu

Klíčové kompetence představují soubor získaných dovedností, vědomostí, schopností, hodnot a postojů, které jsou důležité pro uplatnění jedince ve společnosti a samozřejmě pro osobní rozvoj. Osvojování klíčových kompetencí je dlouhodobý proces. Žák si je rozvíjí od předškolního vzdělávání, pokračuje základním a středním vzděláváním a postupně je dotváří v průběhu života (RVP ZV, 2017).

RVP ZV (2017) třídí klíčové kompetence do těchto kategorií: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanské a kompetence pracovní. Jednotlivé kompetence se v průběhu vyučovacího procesu prolínají.

Při edukaci v muzejních institucích lze všechny kategorie klíčových kompetencí rozvíjet.

4.4 Vzdělávací oblasti v muzejní výuce

Vzdělávací obsah základního vzdělávání je rozdělen do devíti vzdělávacích oblastí, osahujících jednu či více obsahově blízkých vzdělávací oborů. Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou vymezeny charakteristikou, která navazuje na její význam a obsah. Ten je tvořen očekávanými výstupy, které jsou doplněny o doporučené učivo v tematických okruzích. V rámci 1. stupně základní školy jsou očekávané výstupy rozděleny na 1. období, tedy 1. – 3. ročník, a 2. období, týkající se 4. a 5. ročníku (RVP ZV, 2017).

Při muzejní edukaci může učitel či muzejní pedagog využít vzdělávacích oblastí při plnění očekávaných výstupů.

4.4.1 Jazyk a jazyková komunikace

Vzdělávací oblast Jazyk a jazyková komunikace svým vzdělávacím oborem Český jazyk a literatura zaujímá stěžejní postavení při vyučování v muzeu. Uplatňuje se především ve složce Komunikační a slohová výchova, jelikož komunikace při výuce je důležitá jak pro pedagoga, tak i pro žáka. Tato složka je velmi důležitá, neboť díky ní může být učivo pochopeno a zpracováno.

Vzděláváním v muzeu produkujeme tyto očekávané výstupy a vyjasňujeme dané učivo z RVP ZV (2017):

Komunikační a slohová výchova

Očekávané výstupy – 1. období:

Žák

- *plynule čte s porozuměním texty přiměřeného rozsahu a náročnosti,*
- *porozumí písemným nebo mluveným pokynům přiměřené složitosti,*
- *respektuje základní komunikační pravidla v rozhovoru,*
- *pečlivě vyslovuje, opravuje svou nesprávnou nebo nedbalou výslovnost,*
- *v krátkých mluvených projevech správně dýchá a volí vhodné tempo řeči,*
- *volí vhodné verbální i nonverbální prostředky řeči v běžných školních i mimoškolních situacích,*
- *na základě vlastních zážitků tvoří krátký mluvený projev,*

- zvládá základní hygienické návyky spojené se psáním,
- seřadí ilustrace podle dějové posloupnosti a vypráví podle nich jednoduchý příběh.

Očekávané výstupy – 2. období:

Žák

- čte s porozuměním přiměřeně náročné texty potichu i nahlas,
- rozlišuje podstatné a okrajové informace v textu vhodném pro daný věk, podstatné informace zaznamenává,
- posuzuje úplnost či neúplnost jednoduchého sdělení,
- reprodukuje obsah přiměřeně složitého sdělení a zapamatuje si z něj podstatná fakta,
- volí náležitou intonaci, přízvuk, pauzy a tempo podle svého komunikačního záměru.

Učivo:

- čtení – věcné čtení (čtení jako zdroj informací, čtení vyhledávací, klíčová slova),
- naslouchání – věcné naslouchání (pozorné, soustředěné, aktivní – zaznamenat slyšené, reagovat otázkami),
- mluvený projev – základy techniky mluveného, základní komunikační pravidla, mimojazykové prostředky řeči,
- písemný projev – základní hygienické návyky, technika psaní (RVP ZV, 2017, s. 18 – 19).

V Archeoskanzenu Modrá se žáci setkávají i s písmem Velké Moravy – Hlaholicí, proto se rozvíjí i tyto očekávané výstupy vzdělávacího oboru Jazyková výchova z RVP ZV (2017):

Jazyková výchova

Očekávané výstupy – 1. období:

Žák

- rozlišuje zvukovou a grafickou podobu slova, člení slova na hlásky, odlišuje dlouhé a krátké samohlásky,
- porovnává významy slov,
- porovnává a třídí slova podle zobecněného významu
- užívá v mluveném projevu správné gramatické tvary podstatných jmen, přídavných jmen a sloves,
- spojuje věty do jednodušších souvětí vhodnými spojkami a jinými spojovacími výrazy,
- rozlišuje druhy vět podle postoje mluvčího a k jejich vytvoření volí vhodné jazykové i zvukové prostředky.

Očekávané výstupy – 2. období:

Žák

- porovnává významy slov,
- rozlišuje slova spisovná a jejich nespisovné tvary,
- odlišuje větu jednoduchou a souvětí, vhodně změní větu jednoduchou v souvětí,
- užívá vhodných spojovacích výrazů.

Učivo:

- zvuková stránka jazyka,
- slovní zásoba a tvoření slov – slova a pojmy, význam slov (RVP ZV, 2017, s. 19 – 21).

Literární výchova

V procesu muzejní edukace můžeme rozvíjet i poslední ze tří složek – Literární výchovu. Její aplikace do této formy výuky je často výjimečná. Přesto můžeme rozvíjet tyto výstupy z RVP ZV (2017):

Očekávané výstupy – 1. období:

Žák

- vyjadřuje své pocity z přečteného textu,
- pracuje tvořivě s literárním textem podle pokynů učitele a podle svých schopností.

Očekávané výstupy – 2. období:

Žák

- *volně reprodukuje text podle svých schopností.*

Učivo:

- *poslech literárních textů,*
- *zážitkové čtení a naslouchání tvořivé činnosti s literárním textem – textů, volná reprodukce přečteného nebo slyšeného textu, vlastní výtvarný doprovod (RVP ZV, 2017, s. 21 – 22).*

4.4.2 Matematika a její aplikace

Vzdělávací oblast Matematiku a její aplikace využívá muzejní edukace především k vyjádření všeobecných záležitostí. Můžeme ji uplatnit v očekávaných výstupech a učivu v těchto složkách z RVP ZV (2017):

Číslo a početní operace

Očekávané výstupy – 1. období:

Žák

- *používá přirozená čísla k modelování reálných situací, počítá předměty v daném souboru, vytváří soubory s daným počtem prvků,*
- *čte, zapisuje a porovnává přirozená čísla do 1 000, užívá a zapisuje vztah rovnosti a nerovnosti,*
- *užívá lineární uspořádání; zobrazí číslo na číselné ose,*
- *provádí z paměti jednoduché početní operace s přirozenými čísly,*
- *řeší a tvoří úlohy, ve kterých aplikuje a modeluje osvojené početní operace.*

Očekávané výstupy – 2. období:

Žák

- *provádí písemné početní operace v oboru přirozených čísel,*
- *zaokrouhluje přirozená čísla, provádí odhady a kontroluje výsledky početních operací v oboru přirozených čísel,*

- řeší a tvoří úlohy, ve kterých aplikuje osvojené početní operace v celém oboru přirozených čísel.

Učivo

- přirozená čísla, celá čísla,
- zápis čísla v desítkové soustavě a jeho znázornění (číselná osa, teploměr, model) (RVP ZV, 2017, s. 31 – 32).

Při návštěvě vzdělávací instituce – Archeoskanzenu Modrá se žáci setkávají s další složkou výše zmíněného vzdělávacího oboru, Závislosti, vztahy a práce s daty, kterou RVP ZV (2017) uvádí:

Závislosti, vztahy a práce s daty

Očekávané výstupy – 1. období:

Žák

- orientuje se v čase, provádí jednoduché převody jednotek času,
- popisuje jednoduché závislosti z praktického života,
- doplňuje tabulky, schémata, posloupnosti čísel.

Očekávané výstupy – 2. období:

Žák

- vyhledává, sbírá a třídí data.

Učivo:

- závislosti a jejich vlastnosti,
- diagramy, grafy, tabulky, jízdní řády (RVP ZV, 2017, s. 32 – 33).

Další složky vzdělávací oblasti Matematika a její aplikace jsou Geometrie v rovině a prostoru a Nestandardní aplikační úlohy a problémy. Rozvíjení očekávaných výstupů a učiva těchto složek konkrétní instituce nenabízí.

4.4.3 Člověk a jeho svět

Na vzdělávací oblast Člověk a jeho svět se muzejní edukace obzvláště zaměřuje a rozvíjí její očekávané výstupy. Tato oblast je komplexní a vymezuje tak široký vzdělávací obsah, do kterého můžeme zařadit témata člověka, rodiny, společnosti, zdraví, vlasti, přírody, kultury, techniky a dalších (RVP ZV, 2017). Zejména tyto vzdělávací obsahy se snaží muzejní instituce nabízet svým návštěvníkům.

Očekávané výstupy a obsah vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět lze muzejní edukací naplňovat v těchto tematických okruzích, které jsou uvedeny v RVP ZV 2017:

Místo, kde žijeme

Očekávané výstupy – 1. období:

Žák

- *vyznačí v jednoduchém plánu místo svého bydliště a školy, cestu na určené místo a rozliší možná nebezpečí v nejbližším okolí,*
- *začlení svou obec (město) do příslušného kraje a obslužného centra ČR, pozoruje a popíše změny v nejbližším okolí, obci (městě),*
- *rozliší přírodní a umělé prvky v okolní krajině a vyjádří různými způsoby její estetické hodnoty a rozmanitost.*

Očekávané výstupy – 2. období:

Žák

- *určí a vysvětlí polohu svého bydliště nebo pobytu vzhledem ke krajině a státu,*
- *určí světové strany v přírodě i podle mapy, orientuje se podle nich a řídí se podle zásad bezpečného pohybu a pobytu v přírodě,*
- *rozlišuje mezi náčrtky, plány a základními typy map; vyhledává jednoduché údaje o přírodních podmínkách a sídlištích lidí na mapách naší republiky, Evropy a polokouli,*
- *vyhledá typické regionální zvláštnosti přírody, osídlení, hospodářství a kultury, jednoduchým způsobem posoudí jejich význam z hlediska přírodního, historického, politického, správního a vlastnického,*

- *zprostředkuje ostatním zkušenosti, zážitky a zajímavosti z vlastních cest a porovná způsob života a přírodu v naší vlasti i v jiných zemích,*
- *rozlišuje hlavní orgány státní moci a některé jejich zástupce, symboly našeho státu a jejich význam.*

Učivo:

- *domov – prostředí domova, orientace v místě bydliště,*
- *škola – prostředí školy, činnosti ve škole, okolí školy, bezpečná cesta do školy; riziková místa a situace,*
- *obec (město), místní krajina – její části, poloha v krajině, minulost a současnost obce (města), význačné budovy, dopravní síť,*
- *okolní krajina (místní oblast, region) – zemský povrch a jeho tvary, vodstvo na pevnině, rozšíření půd, rostlinstva a živočichů, vliv krajiny na život lidí, působení lidí na krajinu a životní prostředí, orientační body a linie, světové strany,*
- *regiony ČR – Praha a vybrané oblasti ČR,*
- *Evropa a svět, mapy obecně zeměpisné a tematické (RVP ZV, 2017, s. 44 – 45).*

Lidé kolem nás

Očekávané výstupy – 1. období:

Žák

- *rozlišuje blízké příbuzenské vztahy v rodině, role rodinných příslušníků a vztahy mezi nimi, projevuje toleranci k přirozeným odlišnostem spolužáků i jiných lidí, jejich přednostem i nedostatkům,*
- *odvodí význam a potřebu různých povolání a pracovních činností.*

Očekávané výstupy – 2. období:

Žák

- *vyjádří na základě vlastních zkušeností základní vztahy mezi lidmi, vyvodí a dodržuje pravidla pro soužití ve škole, mezi chlapci a dívkami, v rodině, v obci (městě),*

- rozlišuje základní rozdíly mezi lidmi, obhájí a odůvodní své názory, připustí svůj omyl a dohodne se na společném postupu řešení,
- rozpozná ve svém okolí jednání a chování, která se už nemohou tolerovat a která porušují základní lidská práva nebo demokratické principy,
- poukáže v nejbližším společenském a přírodním prostředí na změny a některé problémy a navrhne možnosti zlepšení životního prostředí obce (města).

Učivo:

- rodina – postavení jedince v rodině, role členů rodiny, příbuzenské a mezigenerační vztahy, život a funkce rodiny, fyzická a duševní práce, zaměstnání,
- soužití lidí – mezilidské vztahy, komunikace, principy demokracie; obchod, firmy, zájmové spolky, politické strany, církve, pomoc nemocným, sociálně slabým, společný „evropský dům“,
- chování lidí – vlastnosti lidí, pravidla slušného chování – ohleduplnost, etické zásady, zvládání vlastní emocionality; rizikové situace; rizikové chování, předcházení konfliktům,
- právo a spravedlnost – základní lidská práva a práva dítěte, práva a povinnosti žáků školy, duševních hodnot,
- vlastnictví – soukromé, veřejné, osobní, společné; hmotný a nehmotný majetek,
- kultura – podoby a projevy kultury, kulturní instituce, masová kultura a subkultura,
- základní globální problémy – významné sociální problémy, problémy konzumní společnosti, nesnášenlivost mezi lidmi, globální problémy přírodního prostředí (RVP ZV, 2017, s. 45 – 46).

Lidé a čas

Očekávané výstupy – 1. období:

Žák

- využívá časové údaje při řešení různých situací v denním životě, rozlišuje děj v minulosti, přítomnosti a budoucnosti,
- pojmenuje některé rodáky, kulturní či historické památky, významné události regionu, interpretuje některé pověsti nebo báje spjaté s místem, v němž žije,

- *uplatňuje elementární poznatky o sobě, o rodině a činnostech člověka, o lidské společnosti, soužití, zvycích a o práci lidí; na příkladech porovnává minulost a současnost.*

Očekávané výstupy – 2. období:

Žák

- *pracuje s časovými údaji a využívá zjištěných údajů k pochopení vztahů mezi ději a mezi jevy,*
- *využívá archivů, knihoven, sbírek muzeí a galerií jako informačních zdrojů pro pochopení minulosti; zdůvodní základní význam chráněných částí přírody, nemovitých i movitých kulturních památek,*
- *rozeznává současné a minulé a orientuje se v hlavních reáliích minulosti a současnosti naší vlasti s využitím regionálních specifik,*
- *srovnává a hodnotí na vybraných ukázkách způsob života a práce předků na našem území v minulosti a současnosti s využitím regionálních specifik,*
- *objasní historické důvody pro zařazení státních svátků a významných dnů.*

Učivo:

- *orientace v čase a časový řád – určování času, čas jako fyzikální veličina, dějiny jako časový sled událostí, kalendáře, letopočet, generace, denní režim, roční období,*
- *současnost a minulost v našem životě – proměny způsobu života, bydlení, předměty denní potřeby, průběh lidského života, státní svátky a významné dny,*
- *regionální památky – péče o památky, lidé a obory zkoumající minulost,*
- *báje, mýty, pověsti – minulost kraje a předků, domov, vlast, rodný kraj (RVP ZV, 2017, s. 46 – 47).*

Rozmanitost přírody

Očekávané výstupy – 1. období:

Žák

- *pozoruje, popíše a porovná viditelné proměny v přírodě v jednotlivých ročních obdobích,*

- roztrídí některé přírodniny podle nápadných určujících znaků, uvede příklady výskytu organismů ve známé lokalitě.

Očekávané výstupy – 2. období:

Žák

- objevuje a zjišťuje propojenost prvků živé a neživé přírody, princip rovnováhy přírody a nachází souvislosti mezi konečným vzhledem přírody a činností člověka,
- zkoumá základní společenstva ve vybraných lokalitách regionů, zdůvodní podstatné vzájemné vztahy mezi organismy a nachází shody a rozdíly v přizpůsobení organismů prostředí,
- zhodnotí některé konkrétní činnosti člověka v přírodě a rozlišuje aktivity, které mohou prostředí i zdraví člověka podporovat nebo poškozovat.

Učivo:

- rostliny, houby, živočichové – znaky života, životní potřeby a projevy, průběh a způsob života, výživa, stavba těla u některých neznámějších druhů, význam v přírodě a pro člověka
- životní podmínky – rozmanitost podmínek života na Zemi; význam vodstva, půd, rostlinstva a živočišstva na Zemi,
- rovnováha v přírodě – význam, vzájemné vztahy mezi organismy, základní společenstva
- ohleduplné chování k přírodě a ochrana přírody – odpovědnost lidí, ochrana a tvorba životního prostředí, ochrana rostlin a živočichů (RVP ZV, 2017, s. 47 – 48).

Člověk a jeho zdraví

Očekávané výstupy – 1. období:

Žák

- uplatňuje základní hygienické, režimové a jiné zdravotně preventivní návyky s využitím elementárních znalostí o lidském těle; projevuje vhodným chováním a činnostmi vztah ke zdraví,
- chová se obezřetně při setkání s neznámými jedinci, odmítne komunikaci, která je mu nepříjemná; v případě potřeby požádá o pomoc pro sebe i pro jiné.

Očekávané výstupy – 2. období:

Žák

- *účelně plánuje svůj čas pro učení, práci, zábavu a odpočinek podle vlastních potřeb s ohledem na oprávněné nároky jiných osob,*
- *uplatňuje základní dovednosti a návyky související s podporou zdraví a jeho preventivní ochranou.*

Učivo:

- *lidské tělo – základní funkce a projevy, životní potřeby člověka, základy lidské reprodukce,*
- *péče o zdraví – zdravý životní styl, pitný režim, drobné úrazy a poranění, prevence nemocí a úrazů, první pomoc při drobných poraněních, osobní, intimní a duševní hygiena,*
- *osobní bezpečí, krizové situace,*
- *mimořádné události a rizika ohrožení s nimi spojená (RVP ZV, 2017, s. 49 – 50).*

4.4.4 Umění a kultura

Vzdělávací oblast Umění a kultura je v muzejním vzdělávání velmi častá. Využívá se především vzdělávací obor výtvarná výchova, jehož očekávané výstupy lze návštěvou muzea efektivně rozvíjet. Žáci si díky tomu mohou utvářet vlastní postoje při setkávání s uměleckým dílem a ty následně využít při vytváření vlastních prací. Vzdělávací obor hudební výchova a jeho očekávané výstupy jsou v muzejních institucích rozvíjeny spíše okrajově.

Muzejní edukací naplňujeme očekávané výstupy a učivo oboru výtvarné výchovy, které uvádí RVP ZV (2017):

Očekávané výstupy – 1. období:

Žák

- *rozpoznává a pojmenovává prvky vizuálně obrazného vyjádření (linie, tvary, objemy, barvy, objekty); porovnává je a třídí na základě odlišností vycházejících z jeho zkušeností, vjemů, zážitků a představ,*

- *vyjadřuje rozdíly při vnímání události různými smysly a pro jejich vizuálně obrazné vyjádření volí vhodné prostředky,*
- *interpretuje podle svých schopností různá vizuálně obrazná vyjádření; odlišné interpretace porovnává se svou dosavadní zkušeností,*
- *na základě vlastní zkušenosti nalézá a do komunikace zapojuje obsah vizuálně obrazných vyjádření, která samostatně vytvořil, vybral či upravil.*

Očekávané výstupy – 2. období:

Žák

- *užívá a kombinuje prvky vizuálně obrazného vyjádření ve vztahu k celku: v plošném vyjádření linie a barevné plochy; v objemovém vyjádření modelování a sochařské postupy; v prostorovém vyjádření uspořádání prvků ve vztahu k vlastnímu tělu i jako nezávislý model,*
- *nalézá vhodné prostředky pro vizuálně obrazná vyjádření vzniklá na základě vztahu zrakového vnímání k vnímání dalšími smysly; uplatňuje je v plošné, objemové i prostorové tvorbě,*
- *osobitost svého vnímání uplatňuje v přístupu k realitě, k tvorbě a interpretaci vizuálně obrazného vyjádření; pro vyjádření nových i neobvyklých pocitů a prožitků svobodně volí a kombinuje prostředky (včetně prostředků a postupů současného výtvarného umění),*
- *porovnává různé interpretace vizuálně obrazného vyjádření a přistupuje k nim jako ke zdroji inspirace,*
- *nalézá a do komunikace v sociálních vztazích zapojuje obsah vizuálně obrazných vyjádření, která samostatně vytvořil, vybral či upravil.*

Učivo:

ROZVÍJENÍ SMYSLOVÉ CITLIVOSTI

- *prvky vizuálně obrazného vyjádření – linie, tvary, objemy, světlostní a barevné kvality, textury – jejich jednoduché vztahy (podobnost, kontrast, rytmus), jejich kombinace a proměny v ploše, objemu a prostoru,*
- *uspořádání objektů do celků – uspořádání na základě jejich výraznosti, velikosti a vzájemného postavení ve statickém a dynamickém vyjádření,*

- *reflexe a vztahy zrakového vnímání ke vnímání ostatními smysly – vizuálně obrazná vyjádření podnětů hmatových, sluchových, pohybových, čichových, chuťových a vyjádření vizuálních podnětů prostředky vnímatelnými ostatními smysly,*
- *smyslové účinky vizuálně obrazných vyjádření – umělecká výtvarná tvorba, fotografie, film, tiskoviny, televize, elektronická média, reklama.*

UPLATŇOVÁNÍ SUBJEKTIVITY

- *prostředky pro vyjádření emocí, pocitů, nálad, fantazie, představ a osobních zkušeností – manipulace s objekty, pohyb těla a jeho umístění v prostoru, akční tvar malby a kresby,*
- *typy vizuálně obrazných vyjádření – jejich rozlišení, výběr a uplatnění – hračky, objekty, ilustrace textů, volná malba, sochařství, plastika, animovaný film, komiks, fotografie, elektronický obraz, reklama,*
- *přístupy k vizuálně obrazným vyjádřením – hledisko jejich vnímání (vizuální, haptické, statické, dynamické), hledisko jejich motivace (fantazijní, založené na smyslovém vnímání).*

OVĚŘOVÁNÍ KOMUNIKAČNÍCH ÚČINKŮ

- *osobní postoj v komunikaci – jeho utváření a zdůvodňování; odlišné interpretace vizuálně obrazných vyjádření (samostatně vytvořených a přejatých) v rámci skupin, v nichž se žák pohybuje; jejich porovnávání s vlastní interpretací,*
- *komunikační obsah vizuálně obrazných vyjádření – v komunikaci se spolužáky, rodinnými příslušníky a v rámci skupin, v nichž se žák pohybuje (ve škole i mimo školu); vysvětlování výsledků tvorby podle svých schopností a zaměření,*
- *proměny komunikačního obsahu – záměry tvorby a proměny obsahu vlastních vizuálně obrazných vyjádření i děl výtvarného umění (RVP ZV, 2017, s. 86 – 88).*

5 ARCHEOSKANZEN MODRÁ

Na kraji obce Modrá, nedaleko Uherského Hradiště, se nachází rozsáhlý archeologický skanzen – Archeoskanzen Modrá. Představuje velkomoravské opevněné sídliště středního Pomoraví s funkcí mocenského centra z doby Velké Moravy z 9. století (Galuška, 2012).

Archeoskanzen Modrá dokládá to, jakou podobu mohlo mít opevněné středověké sídliště. Stavby jsou vybudovány na základě archeologických výzkumů zejména ze Starého Města u Uherského Hradiště. Díky tomu mají tyto repliky totožné rozměry s originálními stavbami.

Iniciátorem myšlenky vybudovat tento archeologický skanzen, byl starosta obce Modrá Miroslav Kovářik. K realizaci této významné instituce dopomohl i známý archeolog doc. PhDr. Luděk Galuška, CSc., který navrhl koncepční členění. Tento skanzen byl vybudován v roce 2004 (Galuška, 2006).

Veřejnost má možnost prohlédnout si repliky staveb z období Velké Moravy, jimiž jsou **opevnění**, **věž** a **srub**, který představuje jednu z forem nadzemního obydlí s podlahou na úrovni terénu, **zemnice** s výrazně zahlobenou podlahou a pecí uvnitř, což bylo obydlí typické pro chudý zemědělský lid, **studna** a **zásobní jáma**, která sloužila k uchování obilnin a potravin, **klet'** sloužící jako spižárna, **palisáda** tvořena nízkými kůly, která od sebe oddělovala část sídlištní a duchovní, **nadzemní domy** obývané rodiny velmožů, **škola**, o níž se zmiňuje dobový písemný pramen, a která zároveň sloužila k obydlí vysoce postaveného církevního činitele, **rotunda – Baptisterium** neboli křtitelnice, **knížecí palác** představující obydlí významného velmože, možná samotného vládnoucího knížete Velké Moravy, **dílna kovolitce a klenotníka**, **hrnčírna** s dvojkomorovou pecí a jámou na hnětení keramické hmoty a **kovárna** s rozsáhlou výhňí se sopouchem na odvod kouře a zplodin, **experimentální plocha**, což je místo, na němž se nacházejí různé repliky k pálení keramiky, odlévání barevných kovů a dalších jiných aktivit, například spojených se zpracováváním dřeva, **kostel** sv. Jana stojící nad areálem skanzenu je replikou zřejmě nejstarší kamenné církevní architektury na území České republiky, jejíž místo nálezů je v těsné blízkosti stavby. Původní kostel byl zbudován na přelomu 8. – 9. století a jeho pozůstatky byly vyhlášeny za Národní kulturní památku ČR (Galuška, 2012).

Archeoskanzen Modrá pořádá spoustu aktivit, a to hlavně v období od května do konce září. Veřejnost má možnost navštívit skanzen a využít tyto kulturní a edukační nabídky:

Prohlídky

Archeoskanzen nabízí individuální a skupinové prohlídky. Nejvíce individuálních prohlídek probíhá o víkendech a nejčastěji se jich účastní rodiny s dětmi. Na pokladně si mohou zakoupit brožury s mapkou a informacemi k jednotlivým stavbám. Skupinové prohlídky se nejčastěji využívají během školního roku. Nejvíce je využívají učitelé se svými žáky jako doplnění učiva Velké Moravy v předmětech vlastivědy a dějepisu.

Pro individuální i skupinové prohlídky má Archeoskanzen Modrá připravené pracovní sešity s názvem Poznej život Velké Moravy. Pro rodiny s dětmi má skanzen pracovní sešit a pro jeho správné vyplnění nabízí metodické listy pro rodiče. Další pracovní sešit je určen pro žáky 1. stupně základních škol, který je opět doplněn metodickými listy. Stejný pracovní sešit i s metodikou pro učitele je přizpůsoben žákům 2. stupně základních škol.

Speciální akce

Velmi využívaný je program „Týden pro školy“, který se koná na konci nebo na začátku školního roku, tedy v období měsíce června a září, v délce jednoho týdne. Učitelé s žáky se mohou účastnit ukázky dobového života, řemesel a pečení, bojového umění a ukázky dobových zbraní nebo střelby z luku a praku.

Prezentace života Slovanů

Velmi navštěvovaná je akce s názvem „Veligrad“, na které se mohou návštěvníci seznámit s vojenským životem, historickými bitvami, přípravami pokrmů nebo ukázkami svatebního či pohřebního aktu.

Tematicky zaměřené akce

Tyto akce se konají převážně o víkendech ve spolupráci s různými odborníky, umělci nebo řemeslníky. Mezi nejoblíbenější akce patří Den medu a medoviny nebo Pálení čarodějnic.

Koncerty a filmové akce

Koncerty nejruznějších umělců také lákají do skanzenu mnoho návštěvníků. Filmoví tvůrci často tento objekt využívají k natáčení filmů z období Velké Moravy. V letech 2012 – 2013 se zde natáčel film Cyril a Metoděj – Apoštolové Slovanů.

Dalšími oblíbenými akcemi jsou různé výstavy či přednášky. Velmi oblíbené jsou svatební obřady, které probíhají v kostele sv. Jana. V neposlední řadě jsou po téměř celém Archeoskanzenu Modrá volně pohyblivá zvířata, která jsou atrakcí především pro děti.

Na pokladně jsou volně k dispozici prospekty a letáky o skanzenu nebo jinak související s tematikou Velké Moravy. Každý návštěvník, který si zaplatí vstupné, obdrží tištěného průvodce s popisem jednotlivých staveb. Při odchodu je možné si zde zakoupit suvenýry v podobě turistické známky, pamětních mincí, pohledů či publikací a DVD s historickou tematikou.

V blízkosti areálu skanzenu v posledních letech pro nejen jeho návštěvníky přibyla Živá voda, Centrum Slováckých tradic, Terárium Modrá nebo Stezka dobových praturů.

II EMPIRICKÁ ČÁST

6 ÚVOD DO VÝZKUMU

Empirická část navazuje na teoretickou, ve které jsme interpretovali různé termíny týkající se muzejního prostředí, muzejní edukace a také spolupráce škol s muzei.

Empirická část je věnována výzkumu, jehož cílem je zjistit úroveň navázané spolupráce Archeoskanzenu Modrá s učiteli 1. stupně základních škol v regionu Slovácko. Zabývá se především četností návštěv muzea školou, komunikací mezi muzejní institucí a školou, taky nabízenými expozicemi a kvalitou muzejní edukace.

Na závěr shrneme výsledky výzkumu, které mohou sloužit jako podklady pro další úspěšnou spolupráci Archeoskanzenu Modrá s učiteli nejen 1. stupně základních škol.

6.1 Rešerše výzkumů

I když je oblast muzejní pedagogiky relativně mladá, v posledních letech zaznamenává velký rozvoj. Tématu spolupráce muzea a školy věnuje pozornost řada autorů, jak po stránce teoretické, tak i výzkumné.

Z neznámějších cizojazyčných autorů bychom rádi zmínili Eilean Hooper-Greenhill, která se ve své monografii *Museum and Gallery Education* (1991) věnuje právě spolupráci muzea a školy. Mezi autory, kteří se zabývají tématem návaznosti vzdělávacích programů a expozic na školní kurikulum, patří Graeme K. Talboys, se svou knihou *Museum Educator's Handbook* (2000), a Klaus Weschenfelder a Wolfgang Zacharias, ve své práci *Handbuch Museumspädagogik: Orientierung und Methoden für die Praxis* (1981).

Řadu výzkumů na téma spolupráce muzea a školy můžeme nalézt v odborném časopise *Journal of Museum Education*. Z českých titulů můžeme zmínit sborníky z konferencí Muzeum a škola, Acta musealia, které vydává Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně. Ve zmiňovaném českém titulu zveřejnila svůj výzkum Vavrdová (2012) z let 2008 – 2010. Výsledky výzkumu ukázaly, že největší problémem je právě komunikace mezi učiteli a muzeem.

Na toto téma bylo zrealizováno mnoho výzkumů. Jeden z nich je součástí disertační práce Šobáňové (2009). Právě z toho jsme čerpali v naší teoretické části.

Rádi bychom zmínili i výzkumy, které byly provedeny v rámci diplomových prací. Na Masarykově univerzitě v Brně, v roce 2007, byl proveden první z nich, napsaný

Julii Svatoňovou. Další výzkum zrealizoval v roce 2016 Dostál na Univerzitě Palackého v Olomouci, který se zabýval spoluprací muzea a školy v regionu Olomouc.

Práci, která se zabývala výrobou pracovních listů přímo pro Archeoskanzen Modrá, napsal Antonín Preget v roce 2013 taktéž na Masarykově univerzitě v Brně.

Bude jistě velmi zajímavé porovnávat výsledky z dřívějších let s našim výzkumem, ve kterém budeme moci vycházet z těchto zkoumaných faktů.

6.2 Výzkumné otázky

V teoretické části jsme si vysvětlili a definovali všechny potřebné pojmy a termíny. Pro jejich formulaci jsme vycházeli z odborné literatury, která se daným tématům věnuje. Díky získaným vědomostem jsme mohli formulovat hlavní a dílčí výzkumné cíle.

Hlavní cíl empirické části jsme formulovali následovně: **Zjistit, jaká je úroveň spolupráce škol v regionu Slovácko a Archeoskanzenu Modrá.**

Dílčí cíle jsme si stanovili takto:

- **Zjistit, zda učitelé se svými žáky navštěvují Archeoskanzen Modrá.**
- **Zjistit, jakým způsobem je učitelům zprostředkována nabídka Archeoskanzenu Modrá.**
- **Zjistit, jakým způsobem učitelé pracují s žáky při návštěvě Archeoskanzenu Modrá.**
- **Zjistit, jaká je úroveň muzejní edukace Archeoskanzenu Modrá.**

6.3 Stanovení předpokladů výzkumu

Hlavní složkou kvantitativního výzkumu je vymezení předpokladů. Při jejich formulaci jsme vycházeli především z předem prostudované literatury a našich osobních pohledů. V empirické části jsme si vytyčili tyto následující předpoklady:

1. Učitelé 1. stupně ZŠ navštěvují se svými žáky Archeoskanzen Modrá každoročně.
2. Nejvíce se učitelé 1. stupně o nabídce dozívají prostřednictvím webových stránek Archeoskanzenu Modrá a nejméně přes inzerci v novinách či letácích.
3. Alespoň 50 % pedagogů při návštěvě Archeoskanzenu Modrá využívá lektora.
4. Více než 50 % respondentů je dostatečně informováno o expozicích a doprovodných programech k nim.

5. Žádný učitel 1. stupně základních škol nehodnotí nabídku doprovodných programů známkou 5.
6. Nejčastějšími známkami při hodnocení doprovodných programů a jejich edukační hodnoty jsou známky 1 a 2.
7. Méně než 20 % respondentů bude nespokojeno se spoluprací s Archeoskanzenem Modrá.

6.4 Metody výzkumu

Vzhledem k tomu, že se jednalo o co nejvyšší sběr dat, zvolili jsme kvantitativní výzkum. Při sběru dat jsme využili polostrukturovaného dotazníku, který jsme sami sestavili (viz příloha č. 12). Gavora (2000) vymezuje dotazník jako prostředek kladení písemných otázek k získávání písemných odpovědí.

Výsledky dotazníku bychom chtěli doplnit o krátké interview s lektorem z Archeoskanzenu Modrá. Rozhovor neboli zmiňovaný pojem interview Chráska (2016) definuje jako shromažďování názorů respondentů, pomocí verbální komunikace.

6.4.1 Dotazník

Jako hlavní výzkumnou metodu jsme zvolili polostrukturovaný dotazník. Vybrali jsme ji především z důvodu ekonomičnosti, možnosti získání většího počtu dat od respondentů za malý časový interval, a především snadné vyhodnocení získaných dat. Dotazníkové šetření je tedy dle našeho názoru nejlepší možnou metodou pro tento výzkum.

V úvodu dotazníku je připravena krátká promluva, která oslovuje respondenty. Jejím cílem je vysvětlení úmyslu našeho výzkumu a zároveň poskytuje návod pro jeho vyplnění. Na závěr této úvodní části jsme vložili kontaktní e-mail, na který se respondenti mohou později obrátit v případě zájmu o výsledky šetření.

Dotazník jsme se snažili zkonstruovat tak, aby jeho vyplnění bylo pro respondenty co nejjednodušší a zároveň i dostatečně rychlé. Utvořili jsme dotazník se dvanácti otázkami, z nichž dvě jsou doplňkové a zjišťují pohlaví respondentů a jejich pedagogickou praxi.

Ze zbylých deseti otázek jsou dvě s otevřenou odpovědí, ve kterých je lepší nechat respondenta vyjádřit názor či více rozvinout svou odpověď, protože pak bude mít větší

vypovídající hodnotu. Některé z uzavřených odpovědí byly utvořeny tak, že pokud by se pedagog neztotožnil s některou z nabízených odpovědí, mohl napsat svou vlastní.

Respondenty jsme oslovili pomocí elektronické pošty, kterou jsme vyhledali na webových stránkách vybraných škol.

6.4.2 Rozhovor

Druhá část výzkumu bude věnována strukturovanému rozhovoru, který uskutečníme s lektorem Archeoskanzenu Modrá. Jeho výhodou je osobní kontakt s respondentem a okamžité získání informací. Získaná data oběma metodami chceme na závěr srovnat.

6.5 Výzkumný vzorek

6.5.1 Dotazníkové šetření

Výzkumné vzorky jsme vybrali náhodně. Plánujeme získat alespoň padesát dotazníků vyplněných respondenty z řad učitelů 1. stupně základních škol.

Před tím, než jsme rozeslali elektronický dotazník do e-mailových schránek pedagogů, provedli jsme pilotáž neboli předvýzkum námi vytvořeného dotazníku. Tímto předvýzkumem jsme zjišťovali, zda je dotazník pro učitele dostatečně jasný a výstižný, popřípadě zda-li je nutné přeformulovat některé položky. Pro tuto pilotáž jsme zvolili paní učitelky ze základní školy na Velehradě.

Dotazník jsme se snažili pro učitele připravit velmi stručný, jasný a rychlý. Obsahuje celkem deset otázek, z nichž je osm uzavřených a dvě otevřené (viz příloha č. 12). Vyplnění celého dotazníku tak nezabere mnoho času.

Oslovili jsme celkem 210 učitelů 1. stupně základních škol ze Slováckého regionu. Těmto pedagogům jsme rozeslali elektronický dotazník na e-mail, který jsme si vyhledali na stránkách škol. Zpět se k nám dostalo pouze 52 relevantních dotazníků, což je pouze čtvrtina z celkového počtu oslovených.

6.5.2 Rozhovor

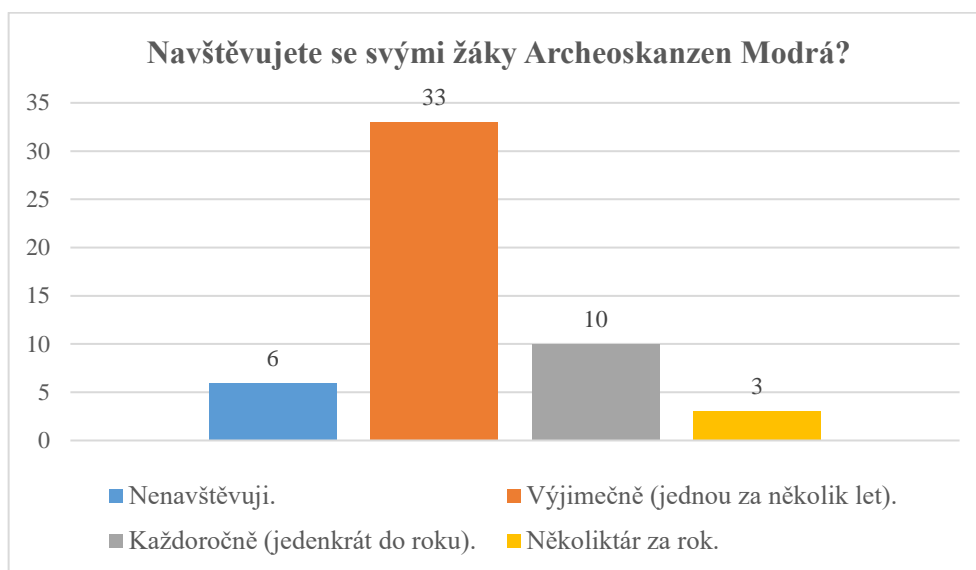
O rozhovor jsme požádali vedoucího pracovníka Archeoskanzenu Modrá, který nás odkázal na lektora, který se přímo věnuje edukaci nejen žáků 1. stupně při jejich návštěvě skanzenu. Vedoucí pracovník nám doplnil rozhovor o poslední tři otázky.

7 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

V této kapitole budeme interpretovat výsledky dotazníkového šetření a rozhovor s muzejním pedagogem a vedoucím pracovníkem Archeoskanzenu Modrá.

7.1 Výsledky dotazníkového šetření

Položka č. 1: Navštěvujete se svými žáky Archeoskanzen Modrá?

Graf č. 1

Na otázku odpovědělo 52 respondentů, z nichž 33 pedagogů (63, 5 %) navštěvují Archeoskanzen Modrá jen výjimečně (jednou za několik let). Z uvedené tabulky můžeme vyčíst, že druhou nejčtenější odpovědí je možnost „každoročně“, neboli jedenkrát do roku, kterou zaznačilo 10 respondentů (19,2 %). Možnost „nenavštěvuji“ označilo 6 odpovídajících (11,5 %) a nejméně častá odpověď je několikrát za rok, kterou zaznačili pouze 3 respondenti (5,8 %).

Položka č. 2: Zdůvodněte svou předešlou odpověď. (např. Nenavštěvuji, protože ...)

Tato položka byla zodpovězena 52 respondenty a měla blíže rozvinout a zdůvodnit předcházející odpověď. Odpověď „nenavštěvuji“ zvolilo 6 tázaných (11, 5 %). Mezi jejich odpovědi patřilo:

- „Zatím jsem učila v 1. a 2. ročníku ZŠ a návštěvu Archeoskanzenu Modrá máme v plánu ve vyšším ročníku.“
- „Žáci už tam byli několikrát, např. s rodiči ...“
- „Učím druhým rokem na nové škole, vždy 1. a 2. ročníku. Myslím si, že je to pro starší žáky.“
- „Neučím předměty, u kterých bych návštěvu využila.“
- „Nenavštěvuji, protože máme mnoho jiných školních akcí.“
- „Počet žáků je malý na objednání samostatného autobusu a velký na veřejnou dopravu.“

Druhou položku, tedy že Archeoskanzen navštěvují výjimečně, označilo 33 respondentů a odůvodnili například takto:

- „Vždy, když probíráme Velkou Moravu.“
- „Navštěvuji Archeoskanzen v souladu s probíraným učivem s žáky 3. a 4. tříd.“
- „V rámci školních výletů.“
- „Protože se snažíme o pestrost výletů. Proto výlety střídáme.“
- „S dětmi navštívím Archeoskanzen Modrá formou výletu vždy ve 2. ročníku.“
- „Žáci zde již několikrát byli a jezdit s nimi každý rok na stejné místo mi přijde zbytečné.“
- „Z důvodu organizace rozvrhu, jsme malotřídní škola...neučíme celý den jen ve své třídě...složitější doprava...spojenou třídu mi linka nevezme, objednaný bus velmi drahý...s jednou třídou jet nemůžu kvůli rozvrhu.“
- „Nenavštěvujeme každý rok, ale pouze jednou za dobu, kdy žák absolvuje 1. stupeň.“
- „Z důvodu složitější dopravy ze ZŠ.“
- „Většina dětí toto absolvuje se svými rodiči.“
- „Expozice není příliš rozlehlá. Se třídou chodíme na ukázky řemesel.“
- „Jsou i jiná zajímavá místa.“

Odpověď každoročně označilo 10 učitelů a zdůvodnilo ji například takto:

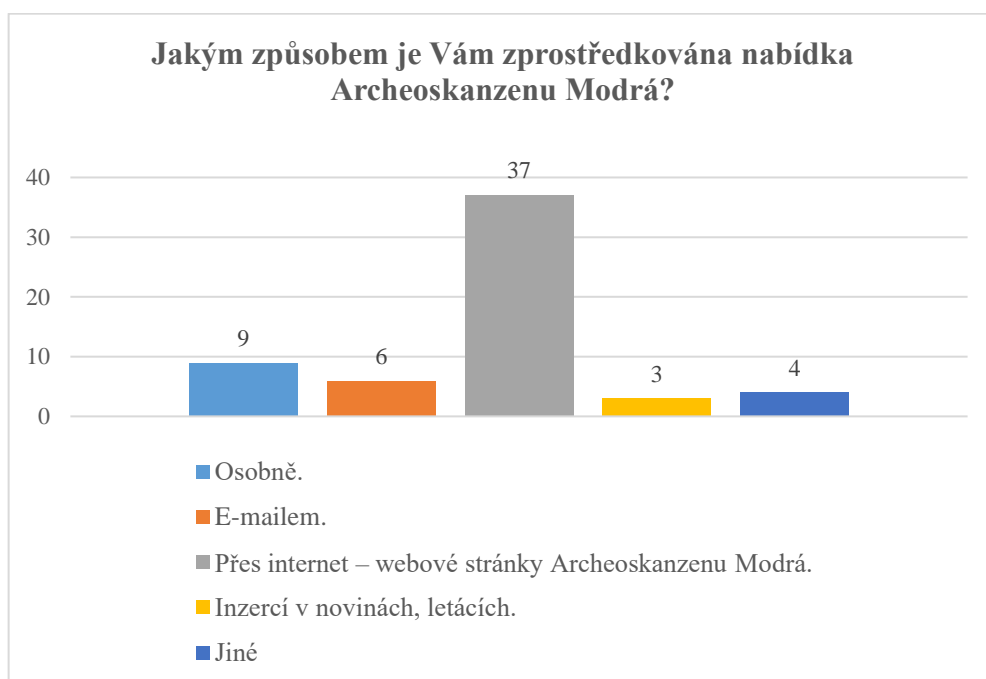
- „Abychom lépe poznali život našich předků.“

- „Blízkost, dostupnost... Vše, co učíme, se snažíme ukázat na příkladu místního regionu.“
- „Protože se nám tam líbí.“
- „O Velké Moravě musí naše děti vědět co nejvíce.“
- „Navštěvuji, protože je dostupný, a vhodně zvolený program rozšiřuje obzory a probírané učivo žáků.“
- „Je to přínosné pro výuku, relativně blízko, velmi zajímavé místo s propracovanými programy.“

Poslední možnost několikrát za rok vybrali pouze 3 pedagogové a svůj krok odůvodnili následovně:

- „Navštěvuji jako názorný a rozšiřující prvek učiva žáků.“
- „Skanzen je v naší obci.“
- „Archeoskanzen navštěvujeme zpravidla dvakrát ročně (Velikonoce, Vánoce).“

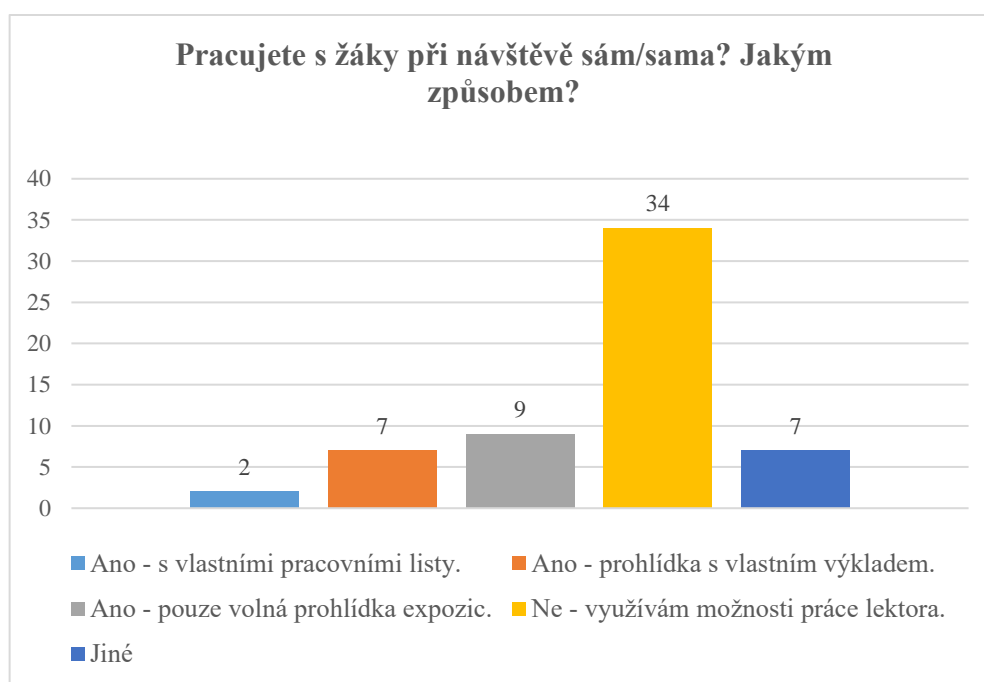
Položka č. 3: Jakým způsobem je Vám zprostředkována nabídka Archeoskanzenu Modrá?

Graf č. 2

U této položky měli respondenti možnost zaznamenat více odpovědí a díky tomu jsme získali 59 relevantních odpovědí. Přičemž tuto možnost využilo pouze 5 tázaných. Nejvíce zaznamenána byla odpověď „přes internet – webové stránky Archeoskanzenu Modrá“, kterou označilo 37 respondentů (71,2 %). Druhou nejčastější odpovědí byla odpověď „osobně“ s 9 hlasy (17,3 %). Z grafu můžeme vyčíst, že 6 oslovených (11,5 %) označilo odpověď „e-mailem“. Položku „jiné“ zaznačili 4 respondenti (7,9 %) a rozvinuli ji například takto: „Nijak. Místo znám ze své osobní zkušenosti.“ nebo „Vím o něm.“ Nejméně odpovědí zaznamenala odpověď „inzerce v novinách, letácích“, která měla pouze 3 hlasy (5,8 %). Z této položky vyplývá, že nejvíce se učitelé 1. stupně základních škol dozvídají o nabídce přes webové stránky Archeoskanzenu Modrá.

Položka č. 4: Pracujete s žáky při návštěvě sám/sama? Jakým způsobem?

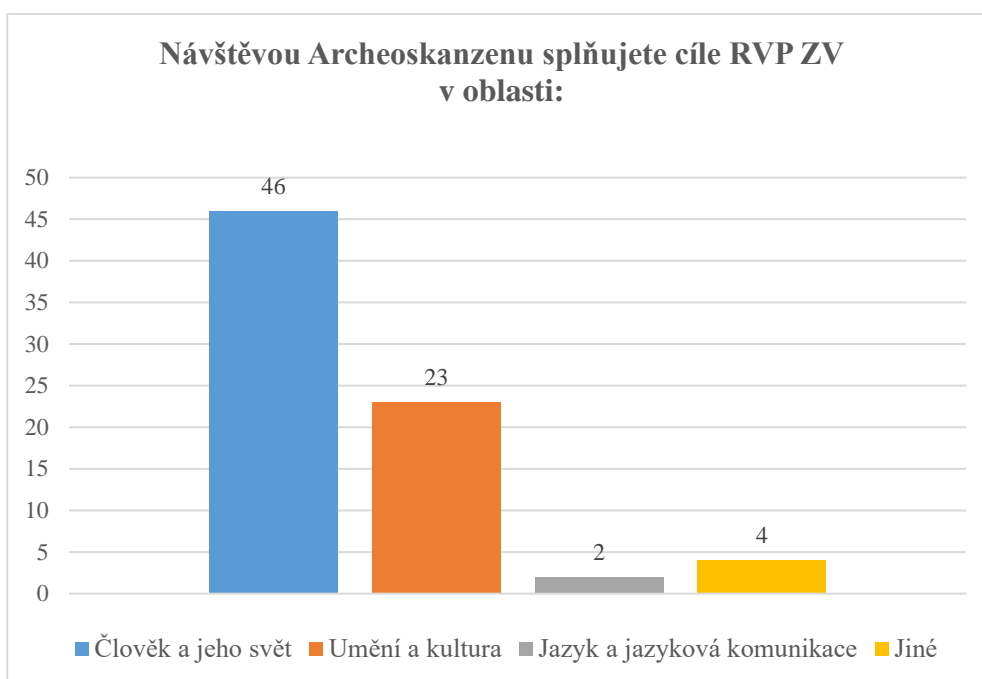

Graf č. 3

Taktéž u této položky měli respondenti možnosti výběru z více nabídek, přičemž ji využilo pouze 6 tázaných. Celkem jsme získali 59 odpovědí. Z tabulky (viz příloha č. 3) či grafu můžeme vyčíst, že nejpreferovanější možností je „Ne – využívám možnosti práce lektora“ se 34 hlasy (57,6 %). Naopak nejméně častou odpovědí je „Ano – s vlastními pracovními listy“, kterou zvolili pouze 2 respondenti (3,3 %). Druhou nejčastější odpovědí je „Ano – pouze volná prohlídka expozic“ s počtem hlasujících

9 (15,3 %). Možnosti „Ano – prohlídka s vlastním výkladem“ a „Jiné“ získaly celkem 7 hlasů (11,9 %). K poslední možnosti měli respondenti rozvést svou odpověď. Uvedli například: „Kombinace práce lektora a později vlastní výklad s vlastními pracovními listy.“ Tuto možnost volili i ti, kteří se svými žáky archeoskanzen nenavštěvují s odpovědí „Nenavštěvuji.“ či „Nemohu posoudit.“

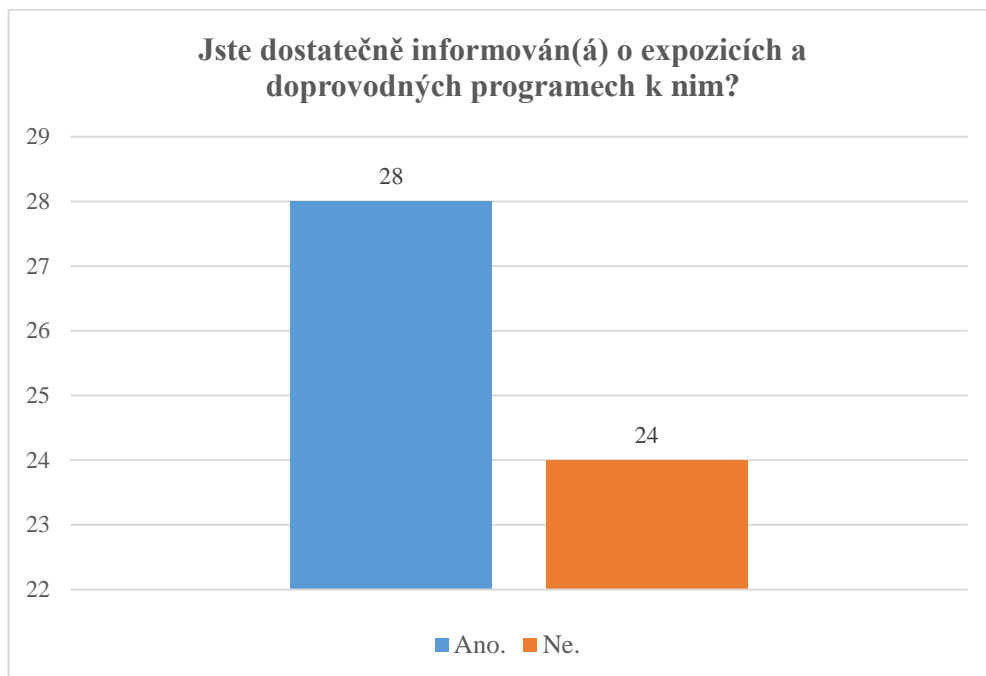
Položka č. 5: Návštěvou archeoskanzenů splňujete cíle RVP ZV v oblasti:

Graf č. 4

Možnost zaznamenat více odpovědí měla i tato položka, což se stalo u 21 případů. Díky tomu jsme celkem zaznamenali 75 odpovědí od 52 respondentů. 46 pedagogů (61,3 %) zvolilo první odpověď, tedy vzdělávací oblast Člověk a jeho svět. Vzdělávací oblast Umění a kulturu zvolilo 23 respondentů (30,7 %). 2 hlasy (2,7 %) získala vzdělávací oblast Jazyk a jazyková komunikace a poslední položka Jiné získala 4 hlasy (5,3 %) s možností své odpovědi například „Splňuje všechny oblasti.“

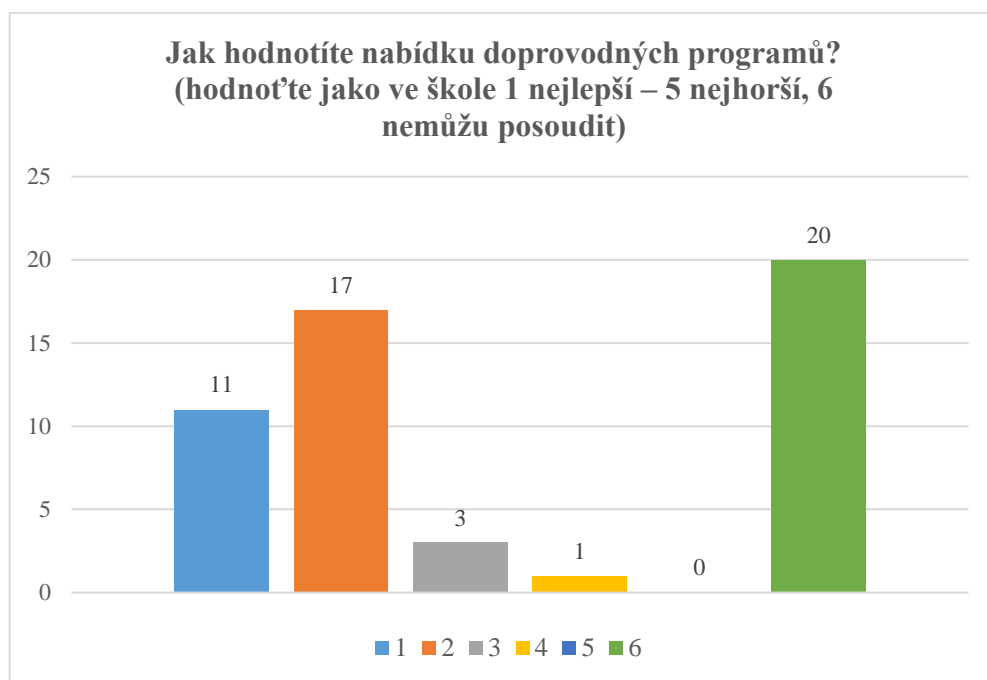
Položka č. 6: Jste dostatečně informován(a) o expozicích a doprovodných programech k nim?

Graf č. 5

Položku zodpovědělo 52 oslovených a 28 respondentů (53,8 %) je dostatečně informovaných o doprovodných programech a expozicích v Archeoskanzenu Modrá. Téměř druhá polovina, tedy 24 pedagogů (46,2 %), se nepovažují dostatečně informováni.

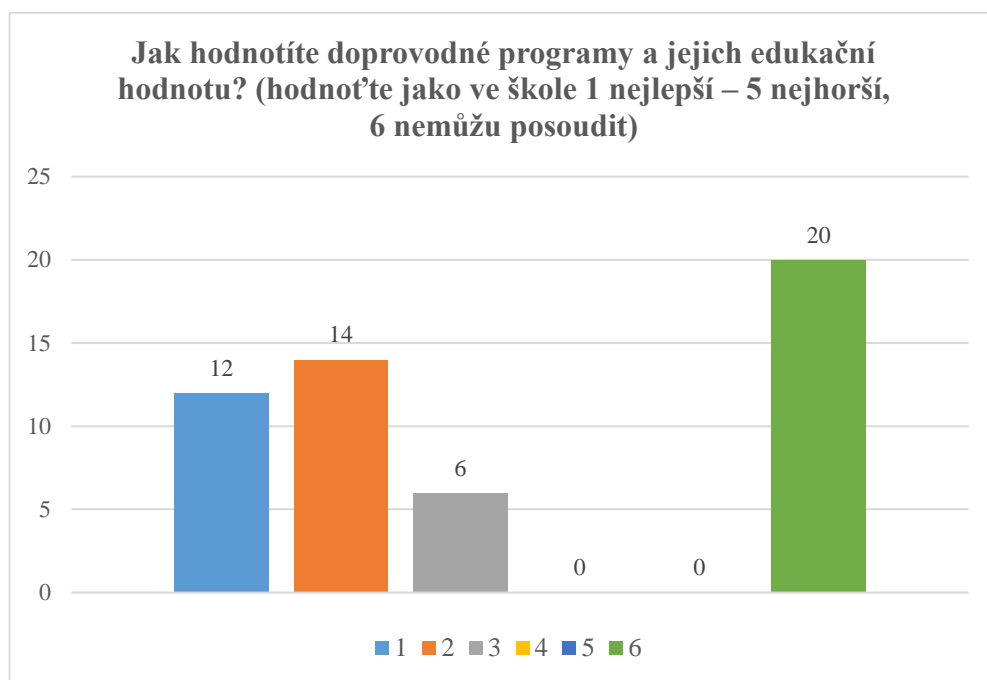
Položka č. 7: Jak hodnotíte nabídku doprovodných programů? (hodnotíte jako ve škole 1 nejlepší – 5 nejhorší, 6 nemůžu posoudit)

Graf č. 6

Na tuto položku odpovědělo 52 učitelů, kteří klasifikovali na škále od 1 do 6, přičemž 1 je nejlepší hodnocení, 5 nejhorší a 6 nemůžu posoudit a hodnotili tak nabídku doprovodných programů. Téměř třetina všech dotazovaných zaznačila odpověď 6 – nemůžu posoudit (38,5 %). Známkou 2 označilo 17 učitelů (32,7 %), známkou 1 zvolilo 11 pedagogů (21,1 %). 3 respondenti (5,8 %) zvolili známkou 3 a v jednom případě se objevila známka 4 (1,9 %). Nikdo z dotazovaných nehodnotil známkou 5. Aritmetický průměr známek 1 až 5 je 2,15.

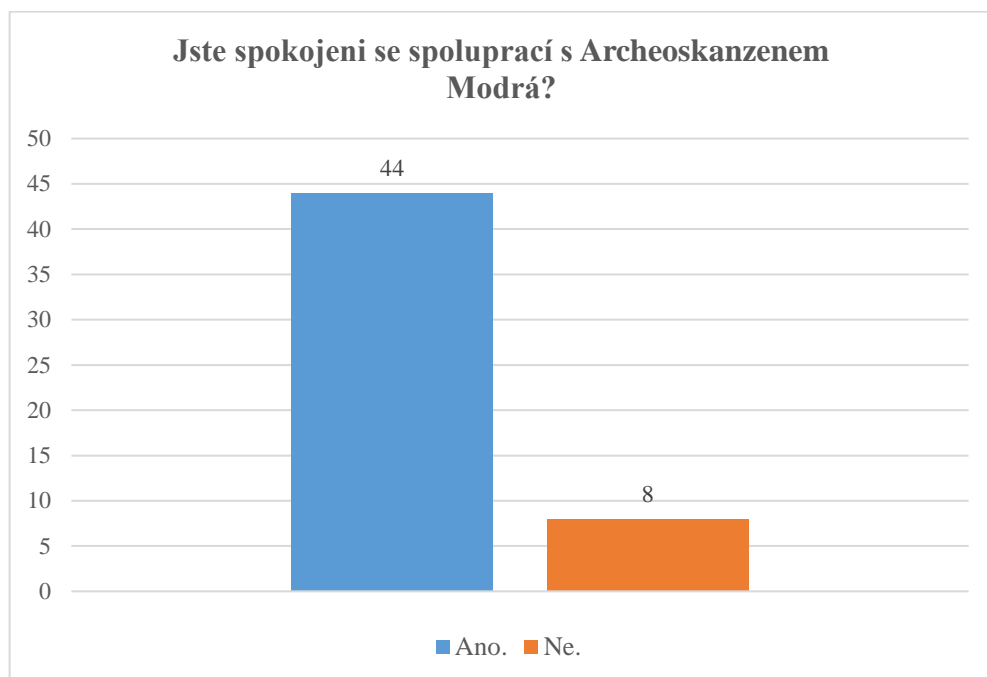
**Položka č. 8: Jak hodnotíte doprovodné programy a jejich edukační hodnotu?
(hodnot'te jako ve škole 1 nejlepší – 5 nejhorší, 6 nemůžu posoudit)**

Graf č. 7

I tuto položku zodpovědělo 52 tázaných, kteří klasifikovali, na stejné škále jako předchozí položku, doprovodné programy a jejich edukační hodnotu. Stejně jako u předchozí položky se 20 učitelů (38,5 %) necítilo kompetentní hodnotit tuto položku, tudíž vybralo známku 6. Znamku 1 zvolilo 12 pedagogů (23,1 %), známku 2 celých 14 respondentů (32,7 %). Zbýlých 6 tázaných (11,5 %) zaznačilo známku 3. Tentokrát nikdo nehodnotil známkou 4 ani známkou 5. Aritmetický průměr známek 1 až 5 se zvednul na 1,81.

Položka č. 9: Jste spokojeni se spoluprací s Archeoskanzenem Modrá?

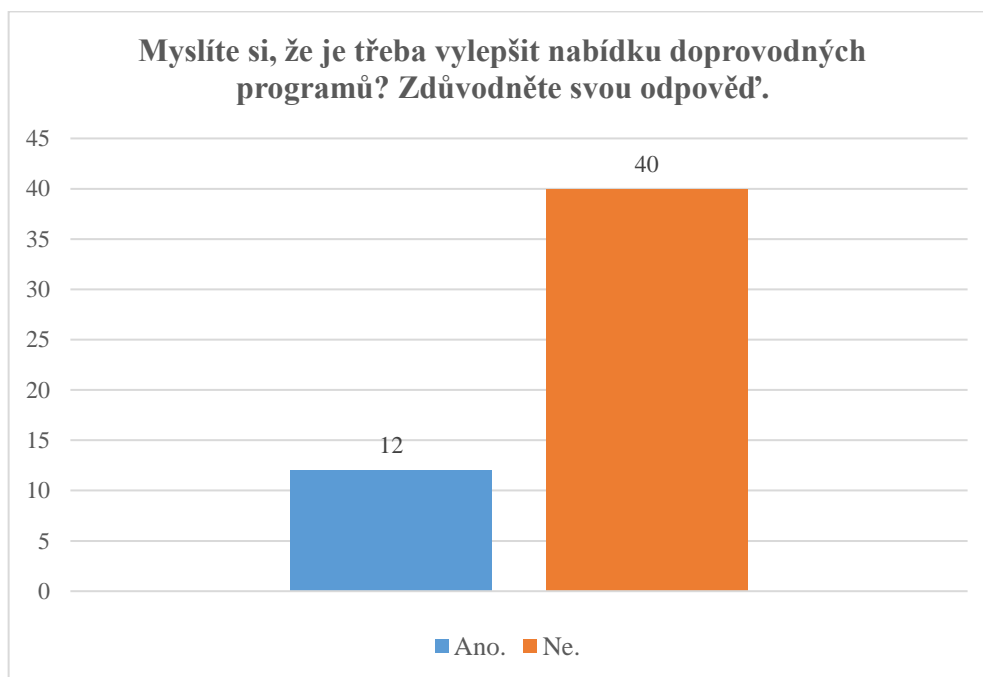

Graf č. 8

I na tuto položku odpovědělo 52 oslovených a celých 44 respondentů (84,6 %) je se spoluprací s Archeoskanzenem Modrá spokojeno. Zbýlých 8 (15,4 %) nepovažují spolupráci za dostatečnou.

**Položka č. 10: Myslíte si, že je třeba vylepšit nabídku doprovodných programů?
Zdůvodněte svou odpověď.**

Tato položka byla zodpovězena 52 respondenty. Odpověď na otázku byla otevřená, proto jsme byli nuceni rozdělit odpovědi respondentů do dvou kategorií.

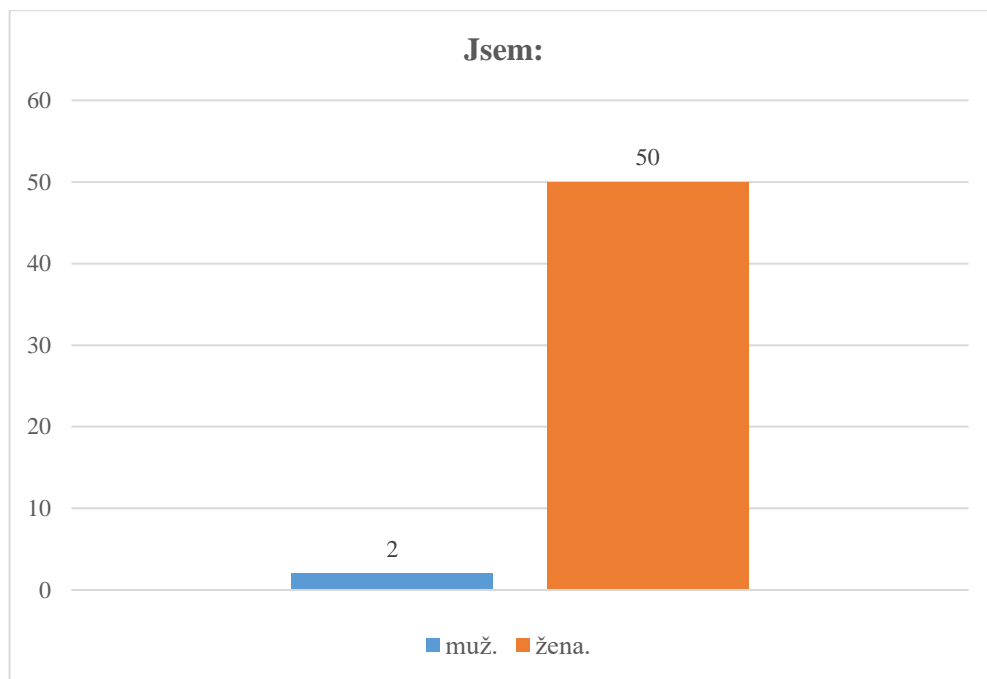
Graf č. 9

Z tabulky (viz příloha č. 9) i grafu můžeme vyčíst, že námi vytvořené kategorie jsou „Ano, myslím si, že je potřeba vylepšit nabídku.“ a „Ne, nemyslím si, že je potřeba vylepšit nabídku.“, která velmi dominuje. Do druhé kategorie jsme zařadili celkem 40 respondentů (76,9 %). Mezi jejich odpovědi patří například: „*Ne, program je vynikající, vyčerpávající.*“ nebo „*Jsem spokojená, vždy se v programech dá najít něco zajímavého.*“. Do této kategorie jsme také zařadili odpovědi typu „*Nevím.*“, „*Nemohu posoudit.*“ či jasnou a stručnou odpověď „*Ne.*“.

Do druhé kategorie, tedy „Ano, myslím si, že je třeba vylepšit nabídku.“, jsme zařadili 12 odpovědí (23,1 %). Učitelé v nich apelují především na malé množství doprovodných programů a jejich velmi rychlé a brzké obsazenosti. Vybraly jsme jeden příklad za všechny „*Ano, programy jsou hned obsazeny a je jich málo.*“. V rámci prostředí Archeoskanzenu Modrá s okolím jeden z respondentů uvedl „*Hodila by se širší nabídka v oblasti vodních živočichů, ekologické oblasti a celkové propojení, například*

s okolím.“. Dále se zde objevovaly odpovědi poukazující na nízkou propagaci či informovanost o nabízených expozicích a doprovodných programech k nim.

Položka č. 11: Pohlaví

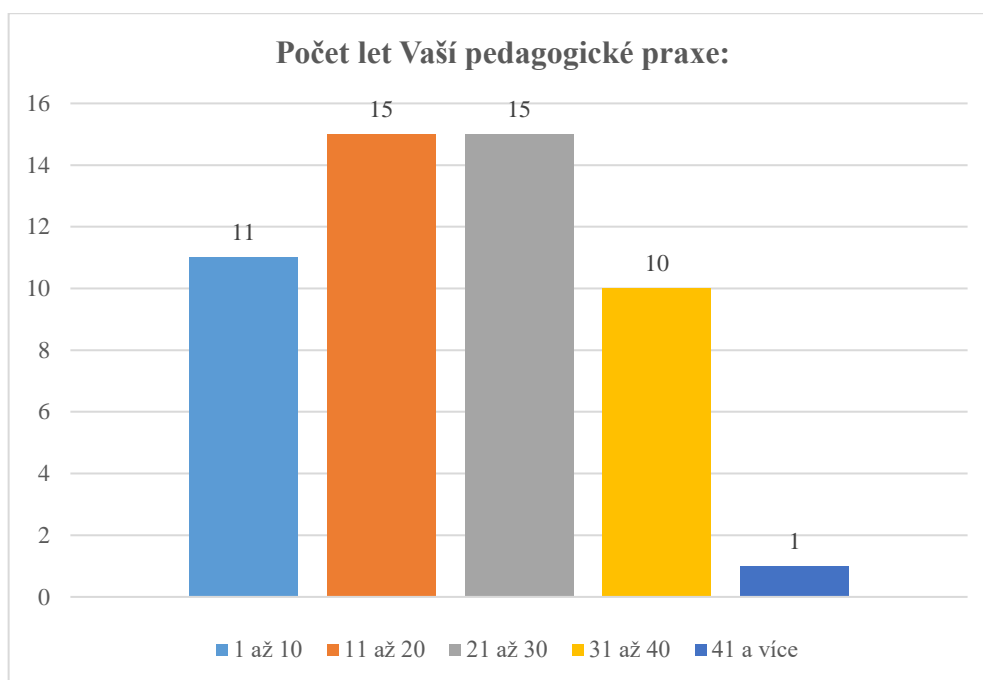

Graf č. 10

Následující položku zodpovědělo 52 respondentů, z nichž bez dvou, tedy 50 (96,2 %) je ženského pohlaví a zbylí 2 (3,8 %) mužského pohlaví.

Položka č. 12: Počet let Vaší pedagogické praxe:

Na poslední položku zodpovědělo 52 respondentů. Odpověď na položku byla otevřená (viz příloha č. 12), a tak každý pedagog odpověděl svým počtem let pedagogické praxe. Všechny odpovědi jsme zpracovali následovně.

Graf č. 11

Počet let pedagogické praxe respondentů jsme rozdělili po dekadách. Nejčetnější dekáda, se stejným počtem odpovědí, je druhá, tedy 11 až 20 let pedagogické praxe a třetí – 21 až 30 let pedagogické praxe. Každou položku označilo 15 pedagogů (28,8 %). 11 učitelů (21, 2 %) se pohybuje v první dekádě – 1 až 10 let pedagogické praxe. O jednoho méně neboli 10 pedagogů (19,3 %) se pohybuje v praxi 31 až 40 let. Více než se 41 letou praxí nám odpověděl pouze jeden respondent (1,9 %).

Na dotazníkové šetření bychom chtěli navázat rozhovorem s lektorem a s vedoucím pracovníkem z Archeoskanzenu Modrá.

7.2 Rozhovor

Následující rozhovor je pořizen s Petrem Novotným, DiS., který reaguje na odpovědi dotazovaných učitelů 1. stupně základních škol v regionu Slovácko a doplňuje je o své postřehy. Pan Novotný se přímo věnuje edukaci žáků 1. stupně

při návštěvě Archeoskanzenu. Na položky č. 9, 10 a 11 nám odpověděl vedoucí Archeoskanzenu Modrá pan Lubomír Sláma.

Položka č. 1: Představte, prosím, edukační programy, které nabízíte a s tím spojení Vaši práci.

„Při provázení nabízí Archeoskanzen Modrá klasickou prohlídku skanzenu s výkladem, který trvá cca 1 – 1,5 hodiny. Jako průvodce jdu se skupinou a na zastávkách seznamuji žáky s historií a životem v rámci kontextu Velké Moravy.

Dále nabízíme prohlídku pro školy, kdy mají klasickou prohlídku skanzenu rozšířenou o ukázky. Konkrétně se jedná o hrnčířské ukázky, střelbu z luku. Celkový výklad je rozšířen, to znamená, že na to mají více času. Moje role je buď průvodce skupiny, nebo jsem jako mnich ve škole písemnictví.

Velmi oblíbenou akcí je Týden na Velké Moravě. Jedná se tedy o dva týdny, kdy se školy objednávají na prohlídku. Jedná se o oživenou prohlídku skanzenu, kdy přichází třída má několik stanovišť (brána, studna, škola, pekárna, palác, střelnice, ...), na kterých se zdrží cca 20 minut. Žáci se dozívají základní informace o Velké Moravě, Veligradu, o příchodu Konstantina a Metoděje na Velkou Moravu, také vše o zbraních. Také si vyzkouší střelbu z luku nebo ochutnají tehdejší pečivo. Při této akci se znovu nacházím na škole, kde mám roli mnicha, jenž vyučuje písemnictví.“

Položka č. 2: Kolik a které edukační programy nabízíte?

„Akce jsou různé a po celý rok. Pro školy jsou určeny prohlídky, prohlídky s ukázkami nebo akce Týden na Velké Moravě.“

Položka č. 3: Vychází vaše edukační programy ze vzdělávacích oblastí zakotvených v RVP ZV?

„Jedná se o doplnění či rozšíření učiva o Velké Moravě na všech stupních vzdělávacího systému s tím, že je výklad vždy přizpůsoben věku a penzu probrané látky. Jelikož znám rozsah výuky o Velké Moravě v rámci dějepisu, výklad je zaměřen na stěžejní data a k nim jsou přidány informace, které v rámci výuky nejsou řečeny. Jsou tedy zaměřeny na obyčejný život, stavebnictví, kuchyni a podobně. Je to dáno budovami a výbavou staveb na Archeoskanzenu Modrá.“

Položka č. 4: Jste spokojen s Vaší nabídkou a kvalitou doprovodných programů?

„Nabízené akce jsou podařené, školy si je pochvalují a jsou hojně navštěvované. Myslím si, že k potenciálu skanzenu by se slušelo přidat programy, ale to je problém s personálním osazením. Za sebe mohu říci, že potenciál skanzenu je využíván spíše pasivně, tedy že školy sem jezdí za výletem na přání nebo nápad učitelek. Ale i tak je skanzen v posledních 3 letech na hranici únosné návštěvnosti. Tedy návštěv je tolik, že skanzen není nucen se tlačit do programů, protože návštěvnost tak jde nějak samospádem.“

Položka č. 5: Přizpůsobujete své doprovodné programy individuálně ročníkům, popřípadě školám?

„Ano, rozsah, délka a hlavně témata jsou upravovány individuálně dle věku, času a přání návštěvníků. Ale dá se říci, že prohlídka má stabilní kostru, ke které se přidává, nebo ubírá.“

Položka č. 6: Jak se Vám pracuje s většími skupinami žáků (více než 20)? Na jaký nejvyšší počet žáků jste připraveni? Pracuje se Vám lépe s menšími skupinami?

„Při této akci je velká skupina spíše na škodu. Ideální skupina je jedna třída (tedy maximálně 25 žáků). Větší počet žáků nahrává rušitelům, kteří jsou ve větší anonymitě a mohou vytvářet skupiny, které potom ruší. V menším kolektivu se potom žáci více zapojují a mohou si na věci více šáhnout nebo je více zapojujeme.“

Za sebe mohu říci, že maximální počet dětí na skupinu je 60. Není to problém, pokud s narušiteli pomůžou učitelky. Při práci s větší skupinou, pro větší zábavnost při otázkách na děti, volím formu soutěže mezi například třídami, kluci versus holky a podobně. Nebo do výkladu přidávám mini soutěže pro všechny, například kolik se jich vejde do zemnice, nebo projít si určitou oblast a najít někde nějaký malý detail.“

A s kterou se pracuje lépe? Je to velice individuální, protože někdy je malá skupina tak pasivní, že z ní nedostanete odpověď za celou prohlídku a zase někdy je velká skupina k neutíšení. Ale abychom mohli pracovat s dětmi je lepší menší skupina, ideál do 25 lidí.“

Položka č. 7: Obměňujete či aktualizujete své doprovodné programy? Pokud ano, jak často.

„Programy jsou stabilní. Upravujeme je pouze na míru podle věku, času a přání návštěvníků.“

Položka č. 8: Jakým způsobem informujete školy o nabídce doprovodných edukačních programů?

„Vzhledem k tomu, že jsou akce již tradiční, tak se školy na ni přihlašují automaticky a ptají se i dopředu. Většinou to funguje tak, že škola si zavolá a zamluví si program, který jim vyhovuje.“

Položka č. 9: Jaký je Váš názor na spolupráci Archeoskanzenu Modrá se školami?

„Pokud mohu posoudit (nejsem hlava organizace), vztahy s Archeoskanzenem Modrá jsou dlouhodobě vynikající a snažíme si vyjít maximálně vstříc.“

Vedoucí Archeoskanzenu Modrá doplnil otázku takto: *„Spolupráci se školami se určitě nebráníme. Může být oboustranně prospěšná.“*

Položka č. 10: Spolupracujete s některými okolními školami intenzivněji?

„Intenzivní spolupráci máme například se SOŠG Staré Město. Už několikrát u nás byli studenti na praxi. Studenti UMPRUM Uherské Hradiště pro nás zase v rámci svých prací připravovali exponáty do výstavy. V hodinách technických prací k nám v minulosti chodili i žáci ZŠ Velehrad. Tako spolupráce je sice v současné době přerušena, ale rádi se k ní vrátíme. Často nás také navštěvují školy v hodinách výtvarné výchovy.“

Položka č. 11: Snažíte se nějak spolupráci se školami zlepšovat? Jak?

„Popravdě, na to momentálně nemáme příliš času a lidských kapacit.“

8 SHRNU TÍ VÝSLEDKŮ

V této kapitole bychom chtěli shrnout výsledky výzkumného šetření.

8.1 Shrnutí výsledků dotazníkového šetření

Položka č. 1: Navštěvujete se svými žáky Archeoskanzen Modrá?

Cílem této položky bylo zjistit, zda učitelé během své výuky s žáky navštěvují archeoskanzen a jak často. Respondentům jsme u této položky dali na výběr čtyři možnosti odpovědi. Můžeme konstatovat, že většina učitelů navštěvuje Archeoskanzen Modrá, i když v různých frekvencích. Z našeho šetření vyplývá, že celkem 88 % pedagogů se svými žáky, aspoň jednou za několik let, navštíví archeoskanzen. Zbylých 12 % Archeoskanzen Modrá nenavštěvuje.

U druhé možnosti se domníváme, že oslovení pedagogové, kteří označili tuto možnost, učí v nižších ročnících a učivo o Velké Moravě se učí ve vyšších ročnících. Pravděpodobně proto archeoskanzen nenavštěvují. Samotné důvody, proč navštěvují či naopak nenavštěvují toto muzeum, si shrneme v položce č. 2.

Položka č. 2: Zdůvodněte svou předešlou odpověď. (např. Nenavštěvuji, protože ...)

Touto položkou jsme se snažili zjistit důvody k označení předchozí odpovědi tázaných.

Položku si znovu rozdělíme do čtyř možností (viz příloha č. 12, položka č. 1). U první odpovědi, tedy „Nenavštěvuji.“ se nám potvrdila domněnka, že nejčastější odpovědí bude, že učitelé archeoskanzen nenavštěvují, protože učí pouze první či druhé ročníky základních škol, v nichž se učivo o Velké Moravě neprobírá.

Odpověď „Výjimečně (jednou za několik let).“ podle očekávání označilo nejvíce respondentů, konkrétně 33 (63,5 %) a to podle nás z toho důvodu, že na většině škol si pedagog vede jednu třídu všech pět let, a návštěvu skanzenu využívá v souladu s probíraným učivem.

„Každoročně.“ neboli jednou do roku označilo 10 dotazovaných (19,2 %) a podle očekávání se mezi jejich odpovědi řadí dostupnost, blízkost, snaha rozšířit obzory a probírané učivo na konkrétních příkladech.

Poslední odpovědí u této položky je *Několikrát za rok.*, kterou zaznačili 3 respondenti (5,8 %). Tuto odpověď zvolili pravděpodobně ti učitelé, kteří učí na Velehradě nebo v bezprostřední blízkosti Archeoskanzenu Modrá.

Položka č. 3: Jakým způsobem je Vám zprostředkována nabídka Archeoskanzenu Modrá?

Tento současný trend moderní technologie se promítá i do oblasti nabídky a poptávky muzejních edukací. Nejčastějším způsobem zprostředkování nabídky Archeoskanzenu Modrá je, jak ukázalo šetření, pomocí internetu – internetových stránek skanzenu, kde si vyučující mohou informace o expozicích, doprovodných programech, dokonce i o návaznosti na RVP ZV vyhledat sami. Osobně se domlouvají pravděpodobně ti učitelé, kteří s muzeem spolupracují a navštěvují jej pravidelně. E-mailem skanzen oslovuje ty učitele, kteří mu již v dřívější poptávce poskytli svou e-mailovou adresu. Díky těmto moderním technologiím je nabídka zprostředkovaná inzercí v novinách nebo letácích už jen velmi ojedinělá.

Položka č. 4: Pracujete s žáky při návštěvě sám/sama? Jakým způsobem?

Velmi podstatná otázka byla, jak učitelé pracují se svými žáky při návštěvě Archeoskanzenu Modrá. Respondenti mohli zaznačit ty formy, které při návštěvě využívají. Nejoblíbenější a zároveň nejjednodušší formou byly doprovodné programy. Učitelé přenechávají vzdělávání žáků muzejnímu pedagogovi a po dobu této edukace postačí, že se účastní jen jako pedagogický dozor.

Druhou nejčastější možností byla „pouze volná prohlídka expozic“. Při této formě edukace učitel opět neřídí vzdělávání, funguje pouze jako pedagogický dozor, který znovu jen dohlíží na žáky při jejich samostudiu.

Vyrovnanými možnostmi byly možnosti „prohlídka s vlastním výkladem“, při které se od učitelů očekává důkladná příprava pro vzdělávání žáků při muzejní edukaci. A možnost „jiné“. V této možnosti se objevil komentář, že nejdřív využijí práci lektora, později se kloní k variantě práce s vlastním výkladem a s vlastními pracovními listy.

Nejnáročnější a zároveň tou nejméně volenou prací učitelem je možnost práce s vlastním pracovním listem. Učitel jej musí sám vyrobit, tudíž se očekává, že došlo již k přechozí návštěvě muzea. Zároveň pro své žáky připravil pracovní listy určené na míru pro danou třídu s určitým obsahem a výukovým cílem.

Položka č. 5: Návštěvou Archeoskanzenu Modrá splňujete cíle RVP ZV v oblasti:

Každý učitel by měl vědět, jaký cíl z RVP ZV návštěvou muzea splňuje. To nám přiblíží odpovědi učitelů v této položce.

Nejvíce označovanou možností byla možnost a zároveň jedna ze vzdělávacích oblastí Člověk a jeho svět. Domníváme se, že je to dáno tím, že onu návštěvu učitelé přizpůsobují právě učivu o Velké Moravě, která se učí v předmětech prvouky a vlastivědy.

O polovinu méně odpovědí měla vzdělávací oblast Umění a kultura, která je ale pořád velmi využívanou.

Nejméně respondenti zvolili možnost Jazyk a jazyková komunikace, i přesto, že právě v období Velké Moravy se k nám dostalo písmo – Hlaholice, kterému se lektor v edukačních programech dosti věnuje.

Stále se ale objevují případy, kdy si pedagogové nejsou zcela jistí, do jakých oblastí jednotlivé předměty patří. Důkazem je odpověď „*Vlastivěda*“, která právě patří do jedné z nabízených možností, do oblasti Člověk a jeho svět.

Archeoskanzen Modrá nabízí pracovní listy, které můžou doplnit vzdělávání s návazností na RVP ZV právě v těchto oblastech.

Položka č. 6: Jste dostatečně informován(a) o expozicích a doprovodných programech k nim?

Aby bylo muzeum navštěvováno školami, je nutné, aby o jeho nabídkách byly dobře informovány. Jak výzkum ukázal, odpovědi na tuto položku jsou téměř vyrovnané. Dostatečně informováno o expozicích a doprovodných programech k nim je podle grafu č. 5 pouze o 7,6 % více než těch, kteří se dostatečně informováni necítili. Můžeme se jen domnívat, co vedlo k takovému výsledku. Zda je to dáno pasivitou učitele při vyhledávání informací nebo Archeoskanzen Modrá komunikuje jen s některými školami. Z rozhovoru s pracovníky zmiňovaného skanzenu vyplynulo, že na oslovování škol s nabídkami nemají volné kapacity.

Položka č. 7: Jak hodnotíte nabídku doprovodných programů? (hodnoťte jako ve škole 1 – nejlepší, 5 – nejhorší, 6 – nemůžu posoudit)

Cílem položky bylo zhodnotit nabídku doprovodných programů Archeoskanzenu Modrá. Nejčtenější odpovědí byla možnost 6, tedy „nemůžu posoudit“. Předpokládáme, že této možnosti využili ti učitelé, kteří doposud nabídku doprovodných programů

nevyužili. Druhou nejčtetnější známkou byla známka 2. Z toho můžeme vyvodit, že oslovení pedagogové si dokáží představit ještě o něco širší nabídku doprovodných programů. Téměř pětina dotazovaných nabídku hodnotila známkou 1. Od těch očekáváme, že s nabídkou archeoskanzenů jsou spokojeni. Celkem 4 respondenti klasifikovali nabídku doprovodných programů známkami 3 a 4. Zřejmě chtěli upozornit na to, že je stále potřeba doprovodné programy zlepšovat.

Položka č. 8: Jak hodnotíte doprovodné programy a jejich edukační hodnotu? (hodnot'te jako ve škole 1 – nejlepší, 5 – nejhorší, 6 – nemůžu posoudit)

Tato položka měla zjistit, jak hodnotí doprovodné programy a jejich edukační hodnotu. Stejně jako u položky č. 7 vybralo známku 6 neboli „nemohu posoudit“ 38,5 % tázaných. Znovu předpokládáme, že důvod je totožný jako u předchozí položky. Známkou 1 hodnotilo 21,1 %, což je o jednoho respondenta více. Zároveň žádný učitel nehodnotil známkou 4, což nám ukazuje, že doprovodné programy a jejich edukační hodnota je alespoň o trošku na lepší úrovni. Známkou 2 zvolila téměř čtvrtina respondentů a známkou 3 hodnotilo 11,5 %. Opět se můžeme domnívat, že tyto známky dotazovaní učitelé zvolili proto, aby upozornili na to, že by uvítali širší nabídku.

Položka č. 9: Jste spokojeni se spoluprací s Archeoskanzenem Modrá?

Dotazníkové šetření ukázalo, že spokojenost se spoluprací s Archeoskanzenem Modrá je na velmi dobré úrovni. Z grafu č. 8 vyplývá, že většina dotazovaných je se spoluprací s muzeem spokojena. Pokud se podíváme do výzkumného šetření Vavrdové s názvem *Analýza aktuálních trendů v oblasti spolupráce muzea a školy* z let 2008 – 2010, můžeme konstatovat, že spokojenost za desetiletí stoupla o více než polovinu (Vavrdová in Muzeum 50/2/2012 s. 10 – 16). S takovým výsledkem jsme velmi spokojeni.

Zbýlých 15 % učitelů se spoluprací se skanzenem spokojeno není. Otázkou může být, proč tomu tak je.

Položka č. 10: Myslíte si, že je třeba vylepšit nabídku doprovodných programů? Zdůvodněte svou odpověď.

Poslední položka nám poskytla zajímavé postřehy učitelů. Více než tři čtvrtina učitelů si nemyslí, že je co na doprovodných programech vylepšit. Je to velmi pochopitelné, jelikož se muzeum snaží nalákat školy na své expozice a doprovodné

programy k nim, a zároveň jim připravit individuální program tak, aby z toho žáci měli mimořádné zážitky.

Ovšem tato položka sloužila i k vyjádření učitelů k tomu, co by vylepšili, popřípadě doporučili ke zlepšení nabídky doprovodných programů.

Učitelé apelují na to, aby bylo rozšířeno množství doprovodných programů, neboť podle nich je jich v nabídce pouze omezené množství, které je velmi brzy obsazené. Dále doporučují větší propojenost s okolním prostředím, protože v bezprostřední blízkosti Archeoskanzenu Modrá se vyskytuje Živá voda, což je sladkovodní expozice, ve které se vyskytují živočichové typičtí pro daný region, a to jak současní, tak i ti historicky původní. Díky podvodnímu tunelu ve sladké vodě je tato expozice ojedinělým experimentem v rámci celé Evropy. V tomto areálu se vyskytuje také Stezka praturů. Pratur je původní divoký dobytek, z něhož byly později vyšlechtěny domestikované krávy. Objevily se zde i odpovědi poukazující na nízkou propagaci a informovanost.

Položka č. 11: Pohlaví:

Tuto položku jsme zvolili spíše ze zvědavosti. Zajímalo nás, kolik pedagogů mužského pohlaví učí na 1. stupni základních škol ve Slovákém regionu. Z grafu (č. 10) nebo z tabulky (viz příloha č. 10) můžeme jasně vyčíst, že v tomto oboru ještě stále převažují ženy. Myslíme si, že je škoda, že muži k tomuto povolání tolik netíhnou, protože právě učitelé mužského pohlaví jsou u dětí na 1. stupni velmi oblíbeni.

Položka č. 12: Počet let Vaší pedagogické praxe:

Položku, která zjišťuje počet let pedagogické praxe respondentů, jsme zařadili z toho důvodu, aby nám ukázala, zda tento poměrně nový trend, zařazování návštěv muzejních institucí do výuky, využívají spíše mladí, začínající pedagogové s chutí zpestřit výuku, nebo ti s bohatšími zkušenostmi. Byli jsme příjemně překvapeni, že učitelé navštěvují muzea a ostatní instituce bez ohledu na počet let jejich pedagogické praxe. To vyplývá z podrobnějšího studia odpovědí respondentů. Pro zajímavost jsme vytvořili tabulku s uvedenými daty (viz příloha č. 13).

8.2 Shrnutí rozhovoru

Rozhovor pořízený s lektorem a následně s vedoucím pracovníkem Archeoskanzenu Modrá nám dopomohl k pochopení spolupráce muzea a školy, a to nejen v oblasti nabídky svých služeb školám, ale i se spokojeností spolupráce se školami a hodnocení muzejní edukace nabízené skanzenem. Můžeme konstatovat, že výsledky dotazníku korespondují s výsledky rozhovoru.

V rozhovoru jsme zjišťovali, jaké edukační programy Archeoskanzen Modrá nabízí. Pro školy a žáky 1. stupně jsou určeny především akce v Týdnu na Velké Moravě, kde se návštěvníci dozvídají základní informace o tomto období, o příchodu Cyrila a Metoděje, ale také o zbraních, mohou si vyzkoušet střelbu z luku nebo ochutnat tehdejší pečivo.

Všechny edukační programy vychází ze vzdělávacích oblastí zakotvených v RVP ZV. Lektor doplní či rozšíří učivo o Velké Moravě výkladem přizpůsobeným věku a také úrovni probrané látky.

V dotazníku někteří z respondentů poukazovali na malé množství nabízených doprovodných programů. To nám potvrdil i lektor Archeoskanzenu Modrá, když řekl, že skanzen má mnohem větší potenciál. Přidání většího počtu doprovodných programů ale není únosné vzhledem k malému počtu personálního obsazení. I tak je ale Archeoskanzen Modrá zahlcen návštěvností. Právě tyto okolnosti a situace nenutí skanzen k vytváření nových nabídek edukačních programů.

Spolupráci Archeoskanzen Modrá se základními školami vidí jako oboustranně prospěšnou. Avšak na její zlepšování nemají časové ani personální kapacity.

8.3 Vyhodnocení předpokladů

Předpoklad č. 1: Učitelé 1. stupně ZŠ navštěvují se svými žáky Archeoskanzen Modrá nejčastěji každoročně, tedy jedenkrát za rok.

Učitelé podle dotazníkového šetření navštěvují archeoskanzen nejčastěji každoročně neboli jednou za několik let. Tuto možnost označilo 63,5 % a díky tomu se nám tento předpoklad nepotvrdil. Každoročně skanzen navštěvuje pouze 19,2 % učitelů.

Předpoklad č. 2: Nejvíce se učitelé 1. stupně o nabídce dozvídají prostřednictvím webových stránek Archeoskanzenu Modrá a nejméně přes inzerci v novinách či letácích.

Tento předpoklad se nám potvrdil, neboť možnost „Přes internet – webové stránky Archeoskanzenu Modrá“ vybralo 62,7 %, což je ze všech možností nejvíce. Možnost „Inzercí v novinách, letácích“ zaznačilo pouze 5,8 % pedagogů, což je naopak nejméně dotazovaných.

Předpoklad č. 3: Alespoň 50 % pedagogů při návštěvě Archeoskanzenu Modrá využívá lektora.

Vycházeli jsme z toho, že využití muzejního pedagoga či jiného lektora je v současné době vzdělávání velmi populární. Předpoklad se nám potvrdil, jelikož práci lektora využívá 57,5 % učitelů.

Předpoklad č. 4: Více než 50 % respondentů je dostatečně informováno o expozicích a doprovodných programů k nim.

Odpovědi u položky č. 6 (viz příloha č. 12) byly velmi vyrovnané a lišily se pouze o 4 hlasy respondentů. Předpoklad můžeme vyhodnotit jako potvrzený, protože dostatečně informovaných je více než 50 %, i když jen o necelé 4 %.

Předpoklad č. 5: Žádný učitel 1. stupně základních škol nehodnotí nabídku doprovodných programů známkou 4 ani známkou 5.

Tento předpoklad se nepotvrdil, když jeden z respondentů klasifikoval nabídku doprovodných programů známkou 4. Tento dotazovaný pedagog při možnosti volné odpovědi u položky č. 10 (viz příloha č. 12) uvedl „*Určitě, zvláště v době školních výletů, my měli jen střelbu z luku a ukázkou u hrncířského kruhu, původně bylo slibováno, že si snad i něco vyrobí.*“, což pravděpodobně vedlo k jeho rozhodnutí při klasifikaci. I když tuto známku vybral pouze jeden respondent, k potvrzení předpokladu to nestačilo.

Předpoklad č. 6: Nejčastějšími známkami při hodnocení doprovodných programů a jejich edukační hodnotě jsou známky 1 a 2.

Pokud nebudeme brát na zřetel, že celkem 38,5 % učitelů označilo možnost 6, tedy že se necítí kompetentní k hodnocení, můžeme tento předpoklad považovat za potvrzený, jelikož podle grafu č. 7 známku 1 a 2 dohromady zvolilo 43,8 %.

Předpoklad č. 7: Méně než 20 % respondentů bude nespokojeno se spoluprací s archeoskanzenem.

Předpoklad se potvrdil, když 84,6 % dotazovaných je spokojeno se spoluprací se skanzenem. Tudíž méně než 20 %, konkrétně 15,4 % učitelů není se spoluprací spokojeno, což nám předpoklad opravdu potvrzuje.

8.4 Celkové shrnutí výzkumu

V této podkapitole bychom chtěli vyhodnotit hlavní a dílčí výzkumné cíle. Cílem mého průzkumného šetření bylo zjistit, zda školy v regionu Slovácko spolupracují s Archeoskanzenem Modrá.

Díky vyhodnoceným dotazníkům a rozhovoru můžeme říci, že spolupráce škol na Slovácku s Archeoskanzenem Modrá je na průměrné úrovni. Podle rozhovoru totiž vyplývá, že úzká spolupráce mezi školami a skanzenem probíhá pouze se středními školami v okolí skanzenu. V minulosti úzce spolupracovali se základní školou Velehrad. Tato spolupráce je sice v současnosti přerušena, ale pracovníci Archeoskanzenu Modrá by se k ní rádi vrátili.

Z dotazníku jsme zjistili, že většina pedagogů se spoluprací se skanzenem spokojena. Domníváme se, že tuto možnost zvolili na základě domluvy edukačních programů pro své žáky, jelikož je lektori Archeoskanzenu Modrá mohou přizpůsobit každé skupině, popřípadě požadavkům učitele.

Prvním dílčím cílem jsme zjišťovali, zda učitelé je se svými žáky navštěvují skanzen. Odpověď nacházíme hned v první položce dotazníku (viz příloha č. 12, položka č. 1, graf č. 1), ze které vyplývá, že více než 90 % dotazovaných pedagogů se svými žáky Archeoskanzen Modrá navštěvuje. Z této skutečnosti jsme potěšeni, protože návštěva muzejní instituce dětem může nabídnou praktickou ukázkou a taktéž hlubší porozumění učivu.

Druhým dílčím cílem bylo vypátrat, jakým způsobem je učitelům zprostředkována nabídka Archeoskanzenu Modrá. Zjistili jsme, že nabídku expozic a doprovodných programů k nim si učitelé vyhledávají sami, a to nejčastěji prostřednictvím webových stránek skanzenu nebo podle doporučení lektora prostřednictvím facebookové stránky Archeoskanzenu Modrá, na kterou zaměstnanci zveřejňují nejnovější informace.

Další výzkumnou podotázkou jsme zjišťovali, jakým způsobem učitelé pracují s žáky při návštěvě Archeoskanzenu Modrá. S trendem využití muzejních pedagogů

či lektorů při návštěvě muzejní instituce se setkáváme i v nabídce skanzenu. Domníváme se, že právě to je ten důvod, proč učitelé v dotazníkovém šetření nejvíce volili právě tuto možnost (viz příloha č. 12, položka č. 4, graf č. 3). Méně učitelé při návštěvě využívají volnou prohlídku expozic nebo práci s vlastním výkladem. Nejméně častou možností je využití vlastního pracovního listu, což je pochopitelné, protože tato forma je pro učitele velmi náročná na přípravu.

Následujícím dílčím cílem jsme chtěli zjistit, jaká je úroveň muzejní edukace ve zmiňované instituci. Respondenti hodnotili na škále 1 – 6, přičemž známkou 6 hodnotili ti, co se necítili kompetentní úroveň muzejní edukace hodnotit. Nejčastější známkou byla známka 2. Aritmetickým průměrem udělených známek respondentů, kteří se cítili kompetentní ke známkování, je přibližně 1,81.

Na závěr bychom rádi uvedli nějaké doporučení pro další spolupráci Archeoskanzenu Modrá a základních škol v regionu Slovácko.

Mnoho učitelů archeoskanzen navštěvuje jednou za několik let. Jeden z důvodů může být příliš neobměňující se doprovodný program. Proto mohou být učitelé více aktivnější a mohou si vybrat jednu z jiných možností způsobu práce s žáky při návštěvě muzea. Jednou z nich je práce s vlastními pracovními listy, které si učitel může přizpůsobit konkrétní skupině žáků. Díky tomu učitel může zajistit to, že návštěva bude vždy pro žáky nová a neopakovatelná.

Každý pedagog, který navštíví muzejní instituci, by měl poskytnout zpětnou vazbu. Ať už pozitivní či negativní. Ty mohou muzeu pomoci svou nabídku zlepšovat a rozvíjet je v návaznosti na RVP ZV, tak, aby učitelé mohli svou výuku zpestřovat právě návštěvou muzeí a jiných institucí.

Podle provedeného výzkumu můžeme jednoznačně doporučit muzejní instituci, aby vylepšila svou propagaci nabízených expozic a edukačních programů. Aktivnější učitelé jistě najdou aktuální informace, které skanzen zveřejňuje na svých facebookových stránkách. Tuto možnost ale mnoho učitelů nemá, proto doporučujeme aktualizovat i webové stránky, které jsou pro spoustu pedagogů dostupnější alternativou.

Věříme, že muzea a další vzdělávací instituce budou stále častěji navštěvovaná. Spolupráce muzea a školy je komplikovaná, ale vzájemnou komunikací, aktivitou a plněním společných cílů ji mohou postupně zlepšovat.

ZÁVĚR

Diplomovou práci jsme věnovali tématu spolupráce muzea a školy. V teoretické části jsme vymezili nejdůležitější termíny týkající se muzea, především muzejní pedagogiku a muzejní edukaci, které v poslední době zaznamenaly velký rozvoj.

Dále jsme nastínili možnosti spolupráce muzea a školy, ale také jejich případné překážky. Veškeré vzdělávání musí navazovat na kurikulární dokumenty, tudíž i muzejní edukace. Proto jsme čtvrtou kapitolu věnovali očekávaným výstupům a učivu, které vhodně zvolený doprovodný program Archeoskanzenu Modrá může rozvíjet a prohlubovat.

Poslední kapitola teoretické části se věnuje Archeoskanzenu Modrá, který díky muzejní edukaci napomáhá žákům základních škol při poznávání regionu Slovácko. Snažili jsme se popsat jeho nabídku a okrajově také expozice skanzenu.

V empirické části jsme prezentovali výzkum, který se zabýval spoluprací Archeoskanzenu Modrá se základními školami v regionu, a to jak z pohledu učitelů 1. stupně základních škol, tak i lektora a vedoucího pracovníka zmiňovaného skanzenu.

Stanovili jsme si hlavní výzkumnou otázku a několik dalších dílčích podotázek. Dále jsme určili sedm předpokladů.

Jako metody výzkumu při sběru dat jsme zvolili dotazník, který vyplňovali určité prvního stupně základních škol a rozhovor, který jsem vedla s lektorem Archeoskanzenu Modrá, který byl dále ještě doplněn o slova vedoucího skanzenu. Oba byli velmi ochotní, za což jim patří velký dík. Návratností dotazníků jsme byli trochu zklamáni, ale i přesto jsme obdrželi dostatečný počet k jejich vyhodnocení.

Cílem této diplomové práce bylo zjistit, zda školy v regionu Slovácko spolupracují s Archeoskanzenem Modrá. Dílčími cíli jsme zjišťovali, jakým způsobem je učitelům zprostředkována nabídka skanzenu, jestli jej se svými žáky navštěvují, jakým způsobem učitelé pracují s žáky při jeho návštěvě a jaká je úroveň muzejní edukace této instituce.

Po vyhodnocení odpovědí a zpracování výzkumu se nám potvrdila většina stanovených předpokladů.

Cíle diplomové práce považujeme za splněné a zodpovězené. Věříme, že výsledky mohou posloužit pro zajištění lepší kooperace mezi muzeem a školou nejen v regionu Slovácko.

Zpracování této diplomové práce pro mě bylo velkým přínosem. Dozvěděla jsem se mnoho informací nejen o muzejní edukaci, ale taky o samotném Archeoskanzenu Modrá. Věřím, že získané vědomosti využiji ve své budoucí praxi.

Zkratky

ICOM – International Council of Museums

aj – a jiné

RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

ČR – Česká republika

č. – číslo

s. – strana

SOŠG Staré Město – Střední odborná škola a gymnázium Staré Město

UMPRUM Uherské Hradiště – Střední uměleckoprůmyslová škola Uherské

Hradiště

Použité zdroje

Literatura

BRABCOVÁ, Alexandra, ed. *Brána muzea otevřená: [průvodce na cestě muzea k lidem a lidí do muzea]*. Náchod: Juko, [2003]. ISBN 80-86213-28-5.

DOLÁK, Jan, Pavel HOLMAN, Lucie JAGOŠOVÁ, Vladimír JŮVA, Lenka MRÁZOVÁ, Michal ŠERÁK a Petra ŠOBÁŇOVÁ. *Základy muzejní pedagogiky: studijní texty*. Brno: Moravské zemské muzeum, Metodické centrum muzejní pedagogiky, 2014. ISBN 9-788070-284414.

GALUŠKA, Luděk, VAŠKOVÝCH, Miroslav. *Archeologický skanzen v Modré u Velehradu: velkomoravské opevněné sídliště středního Pomoraví*. Modrá: Obec Modrá, 2006. 57 s. ISBN 80-254-4408-2.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. Edice pedagogické literatury. ISBN 8085931796.

GRECMANOVÁ, Helena a Eva URBANOVSKÁ. *Aktivizační metody ve výuce, prostředek ŠVP*. Olomouc: Hanex, 2007. Edukace (Hanex). ISBN 978-80-857-8373-5.

HORÁČEK, Radek. *Galerijní animace a zprostředkování umění: poslání, možnosti a podoby seznamování veřejnosti se soudobým výtvarným uměním prostřednictvím aktivizujících programů na výstavách*. Brno: CERM, 1998. ISBN 80-7204-084-7.

HOOPER-GREENHILL, Eilean. *Museum and gallery education*. Leicester: Leicester University Press, c1991. ISBN 978-0718513061.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5326-3.

JŮVA, Vladimír. *Dětské muzeum: edukační fenomén pro 21. století*. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-090-5.

PUNCH, Keith. *Základy kvantitativního šetření*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-381-9.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 9788071-787723.

ŠOBÁŇOVÁ, Petra. Muzejní edukace – teoretické vymezení stěžejního termínu muzejní pedagogiky. In *Acta musealia: Muzeum a škola (sborník příspěvků z konference Muzeum a škola aneb Expedice domů)*. Zlín: Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně, 2011. S. 19 – 28. ISBN 978-80-87130-20-9.

ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Edukační potenciál muzea*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3034-8.

ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Muzejní edukace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3003-4.

ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Muzejní expozice jako edukační médium*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-4302-7.

ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Muzejní expozice jako edukační médium*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 9788024-443027.

ŠTĚPÁNEK, Pavel. *Obrysy muzeologie: pro historiky umění*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002. ISBN 80-244-0542-3.

TALBOYS, Graeme K. *Museum educator's handbook*. 3rd ed. Burlington: Ashgate, 2011. ISBN 978-1-4094-0152-0.

VAVRDOVÁ, Alena. *Analýza aktuálních trendů v oblasti spolupráce muzea a školy*. Muzeum: Muzejní a vlastivědná práce. Muzeum/50/1/2012. Praha: NM, 2012. s. 10-16. ISSN 1803-0386.

WESCHENFELDER, Klaus, Wolfgang, ZACHARIAS. *Handbuch Museumspädagogik - Orientierungen und Methoden für die Praxis*. Berlin: Düsseldorf: Pädagogischer Verlag Schwann, 1981. ISBN 978-3590142855.

Internetové zdroje

Archeoskanzen Modrá [online]. [cit. 2020-02-16]. Dostupné z: <https://www.archeoskanzen.cz/>

ICOM: Mezinárodní rada muzeí ICOM.: NÁVRH DOPORUČENÍ NA OCHRANU A PODPORU MUZEÍ A SBÍREK, JEJICH ROZMANITOSTI A JEJICH ÚLOHY VE SPOLEČNOSTI [online]. 2015 [cit. 2019-10-08]. Dostupné z: http://network.icom.museum/fileadmin/user_upload/minisites/icom-czech/pdf/konference_generalni/2015_UNESCO_doporuceni_pro_muzea.pdf

Národní ústav pro vzdělávání. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Praha: MŠMT, 2016. [cit. 2020-02-16]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2017.pdf

PERSPEKTIVY ČESKÉ MUZEJNÍ EDUKACE. *Sborník příspěvků z konference* [online]. Národní muzeum, 2016 [cit. 2019-11-10]. ISBN 978-80-7036-516-8. ISSN V04. Dostupné z: <http://emuzeum.cz/admin/files/sbornik-Perspektivy-V04.pdf>

Kvalifikační práce

SVATOŇOVÁ, Julie. Edukační specifika muzea a školy a možnosti jejich vzájemné spolupráce. Brno, 2008. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně. Filozofická fakulta.

DOSTÁL, Vítězslav. *Spolupráce muzea a základní školy při poznávání regionu Olomouc*. Olomouc, 2016. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Pedagogická fakulta.

PREGET, Antonín. *Tvorba pracovního sešitu pro Archeoskanzen Modrá*. Brno, 2013. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Filozofická fakulta.

Informační leták

GALUŠKA, Luděk. *Archeoskanzen Modrá*. 3. vydání. Obec Modrá, 2012.

Seznam grafů

Graf č. 1	48
Graf č. 2	50
Graf č. 3	51
Graf č. 4	52
Graf č. 5	53
Graf č. 6	54
Graf č. 7	55
Graf č. 8	56
Graf č. 9	57
Graf č. 10	58
Graf č. 11	59

Přílohy

Příloha č. 1: Tabulka k položce č. 1 – Navštěvujete se svými žáky Archeoskanzen Modrá?

Příloha č. 2: Tabulka k položce č. 3 – Jakým způsobem je Vám zprostředkována nabídka Archeoskanzen Modrá?

Příloha č. 3: Tabulka k položce č. 4 – Pracujete při návštěvě sám/sama? Jakým způsobem?

Příloha č. 4: Tabulka k položce č. 5 – Návštěvou Archeoskanzen Modrá splňujete cíle RVP ZV v oblasti:

Příloha č. 5: Tabulka k položce č. 6 – Jste dostatečně informován(a) o expozicích a doprovodných programů k nim?

Příloha č. 6: Tabulka k položce č. 7 – Jak hodnotíte nabídku doprovodných programů? (hodnoťte jako ve škole 1 – nejlepší, 5 – nejhorší, 6 – nemůžu posoudit)

Příloha č. 7: Tabulka k položce č. 8 – Jak hodnotíte doprovodné programy a jejich edukační hodnotu? (hodnoťte jako ve škole 1 – nejlepší, 5 – nejhorší, 6 – nemůžu posoudit)

Příloha č. 8: Tabulka k položce č. 9 – Jste spokojeni se spoluprací s Archeoskanzenem Modrá?

Příloha č. 9: Tabulka k položce č. 10 – Myslíte si, že je třeba vylepšit nabídku doprovodných programů? Zdůvodněte svou odpověď.

Příloha č. 10: Tabulka k položce zjišťující pohlaví respondentů.

Příloha č. 11: Tabulka k položce zjišťující počet let pedagogické praxe respondentů.

Příloha č. 12: Dotazník pro učitele 1. stupně základních škol.

Příloha č. 13: Vztah délky pedagogické praxe a frekvence návštěvnosti Archeoskanzen Modrá.

Příloha č. 1

Tabulka k položce č. 1 – Navštěvujete se svými žáky Archeoskanzen Modrá?

Možnosti		%
Nenavštěvuji.	6	11,5 %
Výjimečně (jednou za několik let).	33	63,5 %
Každoročně (jedenkrát za rok).	10	19,2 %
Několikrát za rok.	3	5,8 %
Celkem	52	100 %

Příloha č. 2

Tabulka k položce č. 3 – Jakým způsobem je Vám zprostředkována nabídka Archeoskanzen Modrá?

Možnosti		%
Osobně.	9	15,3 %
E-mailem.	6	10,2 %
Přes internet – webové stránky Archeoskanzen Modrá.	37	62,7 %
Inzerce v novinách, letácích.	3	5,1 %
Jiné:	4	6,7 %
Celkem	59	100 %

Příloha č. 3

Tabulka k položce č. 4 – Pracujete při návštěvě sám/sama? Jakým způsobem?

Možnosti		%
Ano – s vlastními pracovními listy.	2	3,3 %
Ano – prohlídka s vlastním výkladem.	7	11,9 %
Ano – pouze volná prohlídka expozic.	9	15,3 %
Ne – využívám možnosti práce lektora.	34	57,6 %
Jiné:	7	11,9 %
Celkem	59	100 %

Příloha č. 4

Tabulka k položce č. 5 – Návštěvou Archeoskanzenu Modrá splňujete cíle RVP ZV v oblasti:

Možnosti		%
Člověk a jeho svět.	46	61,3 %
Umění a kultura.	23	30,7 %
Jazyk a jazyková komunikace.	2	2,7 %
Jiné	4	5,3 %
Celkem	75	100 %

Příloha č. 5

Tabulka k položce č. 6 – Jste dostatečně informován(a) o expozicích a doprovodných programech k nim?

Možnosti		%
Ano.	28	53,8 %
Ne.	24	46,2 %
Celkem	52	100 %

Příloha č. 6

Tabulka k položce č. 7 – Jak hodnotíte nabídku doprovodných programů? (hodnoťte jako ve škole 1 – nejlepší, 5 – nejhorší, 6 – nemůžu posoudit)

Možnosti		%
1	11	21,1 %
2	17	32,7 %
3	3	5,8 %
4	1	1,9 %
5	0	0 %
6	20	38,5 %
Celkem	52	100 %

Příloha č. 7

Tabulka k položce č. 8 – Jak hodnotíte doprovodné programy a jejich edukační hodnotu? (hodnoťte jako ve škole 1 – nejlepší, 5 – nejhorší, 6 – nemůžu posoudit)

Možnosti		%
1	12	23,1 %
2	14	26,9 %
3	6	11,5 %
4	0	0 %
5	0	0 %
6	20	38,5 %
Celkem	52	100 %

Příloha č. 8

Tabulka k položce č. 9 – Jste spokojeni se spoluprací s Archeoskanzenem Modrá?

Možnosti		%
Ano.	44	84,6 %
Ne.	8	15,4 %
Celkem	52	100 %

Příloha č. 9

Tabulka k položce č. 10 – Myslíte si, že je třeba vylepšit nabídku doprovodných programů? Zdůvodněte svou odpověď.

Možnosti		%
Ano.	12	23,1 %
Ne.	40	76,9 %
Celkem	52	100 %

Příloha č. 10

Tabulka k položce zjišťující pohlaví respondentů.

Možnosti		%
Muž.	2	3,8 %
Žena.	50	96,2 %
Celkem	52	100 %

Příloha č. 11

Tabulka k položce zjišťující počet let pedagogické praxe respondentů.

Možnosti		%
1 až 10	11	21,2 %
11 až 20	15	28,8 %
21 až 30	15	28,8 %
31 až 40	10	19,3 %
41 a více	1	1,9 %
Celkem	52	100 %

Příloha č. 12

Dotazník pro učitele 1. stupně základních škol.

Vážená paní učitelko, vážený pane učiteli,
jmenuji se Mariana Švecová a jsem studentkou oboru Učitelství pro 1. st. ZŠ na PdF UP v Olomouci. Chtěla bych Vás požádat o vyplnění dotazníku, který je součástí mé diplomové práce na téma „Spolupráce muzea a školy při poznávání regionu Slovácka (využití Archeoskanzenu Modrá v primární škole)“. Vaše odpovědi a postřehy poslouží jako podklady k empirické části.

U většiny položek jsou uvedeny varianty odpovědí, označte tu, která nejlépe vystihuje Váš názor. Dotazník je zcela anonymní. Mnohokrát děkuji za Vaši ochotu a čas.

Pokud budete mít zájem o výsledky, neváhejte mě kontaktovat na e – mailové adrese svecovamari@gmail.com.

1. Navštěvujete se svými žáky Archeoskanzenu Modrá?

- a) Nenavštěvuji.
- b) Výjimečně (jednou za několik let).
- c) Každoročně (jedenkrát za rok).
- d) Několikrát za rok.

2. Zdůvodněte svou předešlou odpověď. (např. Nenavštěvuji, protože ...)

3. Jakým způsobem je Vám zprostředkována nabídka Archeoskanzenu Modrá?

- a) Osobně.
- b) E-mailem.
- c) Přes internet – webové stránky Archeoskanzenu Modrá.
- d) Inzercí v novinách, letácích.
- e) Jiné: _____

4. Pracujete s žáky při návštěvě sám/sama? Jakým způsobem?

- a) Ano – s vlastními pracovními listy.
- b) Ano – prohlídka s vlastním výkladem.
- c) Ano – pouze volná prohlídka expozic.
- d) Ne – využívám možnosti práce lektora.
- e) Jiné: _____

5. Návštěvou Archeoskanzenu Modrá splňujete cíle RVP ZV – v oblasti:

- a) Člověk a jeho svět.
- b) Umění a kultura.
- c) Jazyk a jazyková komunikace.
- d) Jiné: _____

6. Jste dostatečně informován(a) o expozicích a nabídce doprovodných programech k nim?

- a) Ano.
- b) Ne.

**7. Jak hodnotíte nabídku doprovodných programů? (hodnoťte jako ve škole
1 – nejlepší, 5 – nejhorší, 6 – nemůžu posoudit)**

- a) 1
- b) 2
- c) 3
- d) 4
- e) 5
- f) 6

**8. Jak hodnotíte doprovodné programy a jejich edukační hodnotu?
(hodnot'te jako ve škole 1 – nejlepší, 5 – nejhorší, 6 – nemůžu posoudit)**

- a) 1
- b) 2
- c) 3
- d) 4
- e) 5
- f) 6

9. Jste spokojeni se spoluprací s Archeoskanzenem Modrá?

- a) Ano.
- b) Ne.

**10. Myslíte si, že je třeba vylepšit nabídku doprovodných programů?
Zdůvodněte svou odpověď.**

Jsem:

- a) Žena.
- b) Muž.

Počet let Vaší pedagogické praxe: _____

Příloha č. 13

Vztah délky pedagogické praxe a frekvence návštěvnosti Archeoskanzenu Modrá.

Počet let pedagogické praxe	Navštěvují.		Nenavštěvují.	
1 až 10	10	19,2 %	1	1,9 %
11 až 20	12	23,1 %	3	5,8 %
21 až 30	14	27,0 %	1	1,9 %
31 až 40	9	17,3 %	1	1,9 %
41 a více	1	1,9 %	0	0 %
Celkem	46	88,5 %	6	11,5 %

Anotace

Jméno a příjmení:	Mariana Švecová
Katedra nebo ústav:	Primární a preprimární pedagogiky
Vedoucí práce:	Mgr. Alena Vavrdová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2020

Název závěrečné práce:	Spolupráce muzea a školy při poznávání regionu Slovácka (využití Archeoskanzenu Modrá v primární škole)
Název závěrečné práce v angličtině:	The collaboration between a museum and an elementary school to explore the region "Slovácko" (use of Archeoskanzen Modrá in Elementary School).
Anotace závěrečné práce:	Diplomová práce se zaměřuje na spolupráci muzea a školy při poznávání regionu Slovácko, kdy jsme využili konkrétní muzejní instituce – Archeoskanzenu Modrá. V teoretické části jsou vymezeny termíny jako muzeum, muzejní pedagogika, muzejní didaktika nebo muzejní pedagog. Empirická část je tvořena výzkumem, který zjišťuje kvalitu spolupráce Archeoskanzenu Modrá se školami ve Slováckém regionu.
Klíčová slova:	Spolupráce muzea a školy, muzeum, základní škola, Archeoskanzen Modrá, vzdělávání, muzejní pedagogika, muzejní edukace, muzejní pedagog.
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1: Tabulka k položce č. 1 – Navštívujete se svými žáky Archeoskanzen Modrá? Příloha č. 2: Tabulka k položce č. 3 – Jakým způsobem je Vám zprostředkována nabídka Archeoskanzen Modrá? Příloha č. 3: Tabulka k položce č. 4 – Pracujete při návštěvě sám/sama? Jakým způsobem?

	<p>Příloha č. 4: Tabulka k položce č. 5 – Návštěvou archeoskanzenu splňujete cíle RVP ZV v oblasti:</p> <p>Příloha č. 5: Tabulka k položce č. 6 – Jste dostatečně informován(a) o expozicích a doprovodných programech k nim?</p> <p>Příloha č. 6: Tabulka k položce č. 7 – Jak hodnotíte nabídku doprovodných programů? (hodnoťte jako ve škole 1 – nejlepší, 5 – nejhorší, 6 – nemůžu posoudit)</p> <p>Příloha č. 7: Tabulka k položce č. 8 – Jak hodnotíte doprovodné programy a jejich edukační hodnotu? (hodnoťte jako ve škole 1 – nejlepší, 5 – nejhorší, 6 – nemůžu posoudit)</p> <p>Příloha č. 8: Tabulka k položce č. 9 – Jste spokojeni se spoluprací s Archeoskanzenu Modrá?</p> <p>Příloha č. 9: Tabulka k položce č. 10 – Myslíte si, že je třeba vylepšit nabídku doprovodných programů? Zdůvodněte svou odpověď.</p> <p>Příloha č. 10: Tabulka k položce zjišťující pohlaví respondentů.</p> <p>Příloha č. 11: Tabulka k položce zjišťující počet let pedagogické praxe respondentů.</p> <p>Příloha č. 12: Dotazník pro učitele 1. stupně základních škol.</p> <p>Příloha č. 13: Vztah délky pedagogické praxe a frekvence návštěvnosti Archeoskanzenu Modrá.</p>
Rozsah práce:	79 stran normovaného textu a 10 stran příloh
Jazyk práce:	Český jazyk